

Sylvia Rekola

Raakakäännös osana toimintaterapian arviointimenetelmän käännösprosessia

Työroolia arvioivan haastattelun (WRI-S 4.0) osittainen raakakäännös ja käyttökokeilu

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapia (AMK)

Toimintaterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

2.11.2016

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Sylvia Rekola Raakakäännös osana toimintaterapian arviointimenetelmän käännösprosessia – Esimerkkinä Työroolia arvioivan haastattelun (WRI-S 4.0) osittainen raakakäännös ja käyttökokeilu 34 sivua + 1 liite Syksy 2016</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Toimintaterapeutti (AMK)</p>
<p>Koulutusohjelma</p>	<p>Toimintaterapian koulutusohjelma</p>
<p>Suuntautumisvaihtoehto</p>	<p>Toimintaterapia</p>
<p>Ohjaajat</p>	<p>Lehtori Merja Suoperä Lehtori Jennie Nyman</p>
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli laatia ruotsinkielisestä työroolia arvioivasta haastattelusta (the worker role interview eli WRI-S 4.0) osittainen suomenkielinen raakakäännös ja toteuttaa käännöksen käyttökokeilu. Käyttökokeilussa työskentelevät toimintaterapeutit kokeilivat raakakäännöstä työssään ja antoivat siitä palautetta.</p> <p>Opinnäytetyö oli mukana Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelman kehittämishankkeessa, jossa WRI-S 4.0:sta työstettiin uutta versiota suomen kielelle. Opinnäytetyön puitteissa raakakäännettiin WRI-S 4.0:n haastattelurunko 2 sekä pisteytysyhteenveto- ja yleiskatsauslomake. Opinnäytetyön tilaaja oli Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelma. Työelämän yhteistyökumppani käyttökokeilun osalta oli Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) Helsingin yliopistollisen keskussairaalan (HYKS) Psykiatrian akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian linja.</p> <p>Koska WRI-S 4.0:aa käytetään työkyvyn arvioinnissa, työssä oli tärkeää määritellä työkyvyn käsitettä ja tutustua työkyvyn arviointiin yleisesti ja toimintaterapiassa. WRI-S 4.0:n teoreettisena taustana toimii inhimillisen toiminnan malli, josta avattiin arviointimenetelmään kuuluvat käsitteet tahto, tottumus ja ympäristö. Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen kuului kolme vaihetta: arviointimenetelmän valinta, konkreettinen käännöstyö ja käyttökokeilu.</p> <p>Käyttökokeilussa saatiin takaisin kahdeksan kommentoitua raakakäännöstä. Kirjallisten kommenttien lisäksi järjestettiin keskustelutilaisuus, jossa terapeutit saivat kommentoida käännöstä. Kommentteja saatiin hyvä määrä ja ne koskivat varsinaisen käännöksen lisäksi käytettävyyttä. Kommentit koostettiin ja luovutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelmalle, jossa niitä voidaan hyödyntää uuden suomenkielisen WRI:n eli WRI-FI:n käännöstyön tulevissa vaiheissa.</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>WRI, inhimillisen toiminnan malli, työkyvyn arviointi, suomennosprosessi</p>

Author Title	Sylvia Rekola Preliminary Translation of an Occupational Therapy Assessment Tool – Preliminary Translation and Usage Trial of The Worker Role Interview (WRI-S 4.0)
Number of Pages Date	34 pages + 1 appendice Autumn 2016
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructor	Merja Suoperä, Senior Lecturer Jennie Nyman, Senior Lecturer
<p>The purpose of the thesis was to produce a preliminary translation of certain parts of the Worker Role Interview (WRI-S 4.0) assessment tool and implement a usage trial of the translation amongst occupational therapists. The therapists enrolled in the usage trial work in Helsinki University Central Hospital (HYKS) psychiatric department and carried out work ability assessments. The idea of the usage trial was to gain comments about the preliminary translation. This thesis was a part of a development project where the Metropolia University of Applied Sciences Occupational Therapy Department was making an updated version of the WRI-S 4.0 in Finnish. This thesis describes the translation of the interview 2 as well as the scoring sheet, summary and overview sheets.</p> <p>As the WRI-S 4.0 is a work ability assessment tool, the most important concepts such as work ability and assessing work ability were described in the theoretical framework. WRI-S 4.0 is based on The Model of Human Occupation (MOHO) and that is why the concepts of MOHO that are also included in the WRI-S 4.0 were described. These concepts are volition, habituation and environment. The functional part of the thesis that included the translation and usage trial was described in detail and visualized with a process overview.</p> <p>Once the usage trial was finished, altogether eight commented translations were returned. In addition to the written comments a meeting was organized where the occupational therapists had a chance to make comments freely. A good number of comments on the translation itself and feedback for the usability was received. The comments were summarized and handed to the Metropolia University of Applied Sciences Occupational Therapy Department.</p> <p>The purpose of the preliminary translation is for Metropolia University of Applied Sciences Occupational Therapy Department to be allowed to use it and the comments when working on the upcoming version of the Finnish WRI-FI. The translation itself is not included in the thesis report.</p>	
Keywords	WRI, Model of Human occupation, assessment tool, work ability, translation process

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähtökohdat ja yhteistyökumppanit	5
2.1	Opinnäytetyö osana kehittämishanketta	5
2.2	Yhteistyökumppanit	6
3	Raakakäännöksen merkitys arviointimenetelmän käänösprosessissa	7
3.1	Aiempia opinnäytetöitä arviointimenetelmän käänösprosessista	7
3.2	Arviointimenetelmän käänösprosessia koskevia tutkimusartikkeleita	8
4	Keskeiset käsitteet	10
4.1	Työkyky	10
4.2	Työkyvyn arviointi	11
4.3	Työkyvyn arviointi toimintaterapiassa	13
5	Inhimillisen toiminnan malli ja työroolia arvioiva haastattelu (WRI-S 4.0)	15
5.1	Inhimillisen toiminnan malli	15
5.2	WRI:tä ja WRI-S 4.0:a koskevia aiempia tutkimuksia	18
5.3	WRI-S 4.0:n ominaisuudet ja pisteytys	19
6	Käänösprosessi ja käyttökokeilu	22
6.1	Arviointimenetelmän valinta	23
6.2	Konkreettinen suomennostyö	24
6.3	Käyttökokeilun toteutus	25
7	Pohdinta	29
7.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi	29
7.2	Työn merkitys	31
7.3	Jatkokehitysehdotukset	32
	Lähteet	33
	Liitteet	
	Liite 1. Saatekirje käyttökokeiluun osallistuville	

1 Johdanto

Osa käytössä olevista toimintakyvyn arviointimenetelmistä on käännetty suomen kielelle ja validoitu pätevillä menetelmillä suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön. Siitä huolimatta toimintaterapeuttien käytössä on monia yksittäisen terapeutin omaa työtään varten tekemiä käännöksiä. Epäviralliset käännökset leviävät kollegoiden ja opiskelijoiden käyttöön, jolloin arviointimenetelmän systemaattinen käännös ja käännöksen toimivuuden tutkimus unohtuvat. Tämä on ongelmallista, sillä useat suomalaisten toimintaterapeuttien käyttämät arviointivälineet on kehitetty ulkomailla ja siten niiden luotettavuutta ja pätevyyttä on tutkittu ihmisillä, jotka elävät toisenlaisessa kulttuurissa. Pelkän käsikirjan ja lomakkeiden kääntäminen suomen kielelle ei riitä menetelmän siirtämiseksi suomalaiseen kulttuuriin. Kääntämisen lisäksi arviointimenetelmän teoreettisen perustan ja rakenteellisen validiteetin säilyttämiseksi tarvitaan muitakin toimenpiteitä. (Kanelisto – Juntunen – Salminen 2012: 3.) Muut toimenpiteet tarkoittavat laajempaa prosessia, jossa hyödynnetään useamman ihmisen ja alan asiantuntijuutta sekä toteutetaan menetelmän psykometrinen ominaisuuksien tutkimus.

Viime vuosikymmenten aikana Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkimusohjelmassa on toteutettu kehittämishankkeita, joiden puitteissa on suomennettu ja testattu käytännön työssä erityisesti useiden MOHO perusteisten arviointimenetelmien suomennoksia. Lyhenne MOHO tulee sanoista *model of human occupation*, suomeksi inhimillisen toiminnan malli. Kyseessä on kansainvälisesti toimintaterapeuttien käyttämä teoreettinen malli, josta kerrotaan myöhemmin tässä työssä. Käännöshankkeissa on ollut mukana Metropolia Ammattikorkeakoulun opettajia, erityisesti toimintaterapian lehtorit Riitta Keponen ja Sanna Piikki. Näillä arviointimenetelmillä on suomalaisten toimintaterapeuttien arviointityössä merkittävä rooli.

Yksi aiemmin suomen kielelle käännetty arviointimenetelmä on työroolia arvioiva haastattelu. Työroolia arvioiva haastattelu on sovellus yhdysvaltalaisen toimintaterapeuttien käyttämästä menetelmästä, jonka alkuperäinen englanninkielinen nimi on *the worker role interview*, myöhemmin WRI. Se on inhimillisen toiminnan malliin perustuva puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jota toimintaterapeutit voivat käyttää osana työkyvyn arviointia. (Veloza – Kielhofner – Fisher 1998: 1.) Tässä työssä puhutaan työroolia arvioivan haastattelun eri vuosina ja eri maissa julkaistuista versioista. Kun puhutaan WRI:stä, tarkoitetaan ensimmäistä suomenkielistä vuonna 1998 julkaistua versiota.

Muutamassa yhteydessä käytetään myös lyhennettä WRI, kun puhutaan koko arviointimenetelmästä yleisellä tasolla.

Alkuvuodesta 2016 Metropolia Ammattikorkeakoulussa käynnistettiin kehittämishanke, jonka puitteissa on ryhdytty työstämään suomen kielelle uutta versiota WRI:stä. Hankkeeseen kuuluu myös muita arviointimenetelmiä. Uutta suomenkielistä versiota työstetään pääasiassa viimeisimmän ruotsinkielisen version WRI-S 4.0:n pohjalta, mutta rinnalla käytetään myös viimeisintä englanninkielistä versiota WRI 10.0:a. Uuden suomenkielisen version eli WRI-FI:n työstäminen oli tarpeen, koska vanhan suomenkielisen version voidaan katsoa olevan vanhentunut ja sitä ei ole enää ostettavissa.

Arviointimenetelmien käännösprosessiin kuuluu usein raakakäännöksen laatiminen ja käyttökokeilun toteuttaminen. Käyttökokeilussa asiakastyötä tekevät terapeutit kokeilevat alustavan käännöksen käyttämistä työssään ja antavat siitä palautetta. Tämä opinnäytetyö on WRI-S 4.0:n käännösprosessissa mukana juuri raakakäännöksen ja käyttökokeilun osalta. Työn tavoitteena on laatia raakakäännös osasta WRI-S 4.0:a ja toteuttaa käyttökokeilu. Käyttökokeilun tuloksena syntyneet kommentit jäävät Metropolia Ammattikorkeakoulun haltuun, jossa niitä voidaan hyödyntää julkaistavaa käännöstä työstettäessä.

WRI:n päivittäminen suomen kielelle on tarpeellinen myös siksi, että suuri osa tällä hetkellä käytössä olevista työkyvyn arviointimenetelmistä keskittyy arvioimaan henkilön fyysisistä suorituskykyä, jolloin muiden, kuten psykososiaalisten ja ympäristötekijöiden vaikutus työkykyyn unohtuvat (McFadden – MacDonald – Fogarty – Le - Merritt 2010: 47). WRI on yksi sellaisista arviointivälineistä, joissa ei keskitytä fyysiseen suorituskykyyn, vaan sen on tarkoitus tuoda esiin nimenomaan psykososiaalisten ja ympäristötekijöiden vaikutus työkykyyn. Terveys 2000 –tutkimuksen työkykyä koskevan raportin päätelmissä myös todetaan, että työkyvyn määrittäminen tarvitsee mittareiden ja arviointimenetelmien kehittämistä. Työkykyarvioissa näkyy selkeimmin terveys ja työn raskaus, mutta esimerkiksi osaamisen ja työyhteisön toimivuuden yhteys koettuun työkykyyn eivät tule herkästi esille. (Gould – Ilmarinen – Järvisalo – Koskinen 2006: 324.) WRI-haastattelu voisi vastata tähän tarpeeseen. Se auttaa luomaan asiakkaan tilanteesta monipuolisemman kuvan, sillä se kartoittaa asiakkaan tahtoa, tottumusta ja ympäristöä. Nämä ovat inhimillisen toiminnan malliin perustuvia käsitteitä ja niistä kerrotaan lisää luvussa 5.

Työelämän puolella aihe koettiin myös ajankohtaiseksi. Työkyvyn arvioinnin kehittäminen on yksi opinnäytetyön työelämäkumppanin, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) Helsingin yliopistollisen keskussairaalan (HYKS) Psykiatrian akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian linjan toimintaterapeuttien viime- ja edelleen tämän vuoden 2016 kehittämisaikavälillä. Lisäksi se on keskeinen myös Mielialahäiriölinjan toimintaterapeuttien työssä. (Honka 2016.)

Tämä opinnäytetyöraportti on kuvaus WRI-S 4.0:n yhden haastattelurungon ja kolmen siihen liittyvän lomakkeen raakakäännösprosessista suomen kielelle ja käyttökokeilun toteuttamisesta työskentelevillä toimintaterapeuteilla. Raakakäännöksen kohteena opinnäytetyön osalta ovat viimeisimmän ruotsinkielisen version (WRI-S 4.0) *haastattelurunko 2 (Intervjuguide 2)*, *pisteytyslomake (Sammanställningsblankett WRI-S)*, *yhteenvetolomake (Sammanfattning av WRI-S)* ja *yleiskatsauslomake (Översikt av skattning utifrån WRI)*. Kyseinen haastattelurunko on tarkoitettu käytettäväksi sellaisten asiakkaiden työkyvyn arvioinnissa, joilla on vähäinen työkokemus tai ei työkokemusta lainkaan, tai jotka ovat olleet poissa työelämästä pidemmän aikaa, ja joilla ei ole työpaikkaa johon palata. Edellä mainittu osio on kokonaan uusi lisäys WRI:n aikaisempiin painoksiin, joissa työssä olo on ollut edellytys menetelmän käytölle. Osion ottaminen mukaan suomenkieliseen päivitettyyn versioon laajentaa asiakasryhmää, joiden arvioinnissa WRI:tä voidaan käyttää. Osioista ei siis ole vielä tehty suomennosta; tämän työn puitteissa on laadittu ensimmäinen alustava käännös. Haastattelurunko 2:n ja pisteytys-, yhteenvedo ja yleiskatsauslomakkeen valinnasta opinnäytetyöhön päätettiin yhdessä toimintaterapian lehtorin Jennie Nymanin kanssa, joka on mukana käännösprojektissa Metropolia Ammattikorkeakoulun puolelta. Työn tilaaja on Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelma ja työelämän yhteistyökumppani HUS, HYKS Psykiatria. Yhteistyötahojen rooleja opinnäytetyöprosessissa kuvaillaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Opinnäytetyön kaksi tehtävää ovat:

- Laatia Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelmalle raakakäännös WRI-S 4.0:n haastattelurunko 2:sta sekä pisteytys-, yhteenvedo ja yleiskatsauslomakkeesta.
- Toteuttaa käyttökokeilu, jossa edellä mainitut osiot *sekä* haastattelun osa-alueiden, niihin kuuluvien osioiden ja haastattelurunko 1:n raakakäännökset annetaan

kokeiltavaksi työelämän yhteistyökumppanille ja raportoida käyttökokeilun tulokset Metropolia Ammattikorkeakoululle.

Opinnäytetyöhön sisältyvässä käyttökokeilussa on mukana haastattelun osa-alueiden, niihin kuuluvien osioiden ja haastattelurunko 1:n raakakäännökset, vaikka ne eivät kuulu opinnäytetyön puitteissa käännettävään alueeseen. Tämä johtuu siitä, että näiden osioiden raakakäännöstä työstettiin samanaikaisesti erillään opinnäytetyöstä, mutta ne haluttiin sisällyttää samaan käyttökokeiluun. Tämä on huomioitava, koska se vaikuttaa opinnäytetyön kannalta myöhempisiin valintoihin, esimerkiksi käyttökokeilun tiedonkeruutaan.

Opinnäytetyössä on seitsemän päälukua. Alussa kerrotaan työn lähtökohdista ja yhteistyökumppaneista. Sen jälkeen syvennytään toimintaterapian arviointimenetelmän käänösprosessiin. Tämän jälkeen tutustutaan työn kannalta keskeisiin käsitteisiin työkykyyn ja työkyvyn arviointiin yleensä ja toimintaterapian näkökulmasta. Ennen toiminnallisen osuuden kuvausta kerrotaan käänöksen kohteena olevasta arviointimenetelmästä WRI-S 4.0:a ja sen taustalla vaikuttavasta inhimillisen toiminnan mallista. Tämän jälkeen kuvaillaan toiminnalliseen osuuteen kuuluvaa käänösprosessia ja käyttökokeilun toteutusta. Viimeisessä pääluvussa eli pohdinnassa arvioidaan, miten työn tehtävissä on onnistuttu ja mitä haasteita prosessin aikana on tullut esiin. Lisäksi kerrotaan työn merkityksestä ja esitetään jatkokehitysehdotuksia.

2 Lähtökohdat ja yhteistyökumppanit

Opinnäytetyön lähtökohdaksi olivat tarve ja kiinnostus päivitettyä suomenkielistä WRI:tä kohtaan. Tässä luvussa kuvaillaan ensin lyhyesti sitä, miten koko WRI-S 4.0:n käännösprosessi etenee. Tämän tarkoituksena on auttaa hahmottamaan, missä prosessin vaiheissa opinnäytetyö on mukana. Lisäksi luvussa kerrotaan tahoista ja henkilöistä, joiden kanssa yhteistyössä opinnäytetyötä on tehty. Yhteistyökumppanit ovat olleet opinnäytetyössä tärkeitä. Etenkin työelämäkumppani on ollut tärkeässä roolissa, koska se on mahdollistanut käyttökokeilun toteuttamisen.

2.1 Opinnäytetyö osana kehittämishanketta

Kuten johdannossa jo mainittiin, tämä opinnäytetyö liittyy Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelman hankkeeseen, jossa on tarkoituksena tuoda Suomeen päivitettyjä arviointimenetelmiä. WRI on yksi näistä arviointimenetelmistä. WRI:n uusimman suomenkielisen version, eli *WRI-FI:n* kehittämistyö etenee hankkeessa viiden vaiheen kautta. Ne ovat *1. raakakäännöksen tekeminen, 2. raakakäännöksen käyttökokeilu, 3. raakakäännöksen muokkaaminen, 4. muokatun käännöksen pilotointi suuremmalle ryhmälle ja 5. pilotoidun WRI-FI version psykometrinen ominaisuuksien tutkimus.* (Nyman 2016.)

Tämä opinnäytetyö on mukana vaiheissa 1-2. Opinnäytetyössä laaditaan raakakäännös WRI-S 4.0:n tietyistä osioista (haastattelurunko 2, pisteytys-, yhteenveto- ja yleiskatsauslomake), toteutetaan käännösten käyttökokeilu ja raportoidaan käyttökokeilusta saadut kommentit ja muutosehdotukset Metropolia Ammattikorkeakouluun toimintaterapian lehtori Jennie Nymanille. Opinnäytetyön osuus loppuu käyttökokeilun tulosten raportointiin ja käännösten muokkaaminen niiden pohjalta jatkuu Metropolia Ammattikorkeakoulun hankkeen puitteissa. Käyttökokeilulla saadaan työskenteleviltä toimintaterapeuteilta arvokasta palautetta ja muokausehdotuksia, jotka vievät eteenpäin virallista suomennosta. Läheisen yhteistyön työelämäkumppanin kanssa on tarkoitus saada käännöksistä toimivimmat.

2.2 Yhteistyökumppanit

Opinnäytetyön tilaajana toimi Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelma ja käännösprojektia tehtiin yhteistyössä toimintaterapian lehtori Jennie Nymanin kanssa. Jennie Nymanin rooli prosessissa oli toimia työskentelykumppanina itse käännöstyössä ja asiantuntijana WRI:n sisällön suhteen. Opinnäytetyöprosessin ohjaajana oli Metropolia Ammattikorkeakoulusta toimintaterapian lehtori Merja Suoperä, joka ohjasi opinnäytetyön tekemistä käytännössä.

Työelämän puolelta yhteistyöhön löytyi toimintaterapeutteja HUS, HYKS Psykiatrian akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian linjalta sekä mielialahäiriölinjalta. Näiltä kahdelta linjalta raakakäännöksen kokeilijana toimi 8 toimintaterapeuttia. Yhteyshenkilönä HYKS:stä oli opinnäytetyön aikana vastaava toimintaterapeutti Kaisa Honka, jonka kanssa käytiin sähköpostikirjeenvaihtoa ennen opinnäytetyöprosessiin ryhtymistä ja sen aikana. Idea yhteydenotosta Kaisa Honkaan tuli Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian lehtori Riitta Keposelta, joka oli tietoinen, että HUS, HYKS Psykiatriassa saattaisi löytyä kiinnostusta työkyvyn arviointimenetelmiä kohtaan. Kaisa Honka organisoi käyttökokeilun toteuttamista varten toimintaterapeutit ja ehdotti osastoja, joilla se toteutettaisiin.

Käyttökokeilussa mukana olleet toimintaterapeutit tekevät toimintakyvyn tutkimuksia osana työkyvyn arviointia seitsemässä toimintaympäristössä. Nämä ovat *Työkyvyntutkimuspoliklinikka, arviointi- ja tutkimusosasto 9, Tikkurilan akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian poliklinikka, kaksi Mielialahäiriölinjan poliklinikkaan Jorvin alueella ja kaksi Mielialahäiriölinjan poliklinikkaa Peijaksen alueella*. Työkyvyntutkimuspoliklinikalla toteutetaan vaativia työkyky- ja kuntoutusarvioita. Osasto 9 on arviointi- ja tutkimusosasto, jossa toteutetaan erityisen vaativia osastoseurantaa edellyttäviä työkyvyn arviointeja. Tikkurilan akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian poliklinikalla ja Mielialahäiriöiden poliklinikoilla toimintaterapeutti tekee toimintakyvyn tutkimuksia osana poliklinikoiden tutkimusjaksoja. (Honka 2016.) Opinnäytetyö sijoittuu käyttökokeilun osalta siis seitsemään erilaiseen toimintaympäristöön yhden organisaation sisällä.

3 Raakakäännöksen merkitys arviointimenetelmän käänösprosessissa

Tässä luvussa tuodaan esiin tutkimusartikkeleita toimintaterapian arviointimenetelmien käänös- ja kulttuuriin sovittamisprosesseihin liittyen. Luvun tarkoituksena on havainnollistaa sitä, mitä kokonainen arviointimenetelmän käänös- ja kulttuuriin sovittamisprosessi sisältää ja mitä roolia raakakäännös siinä palvelee. Raakakäännöksen laatimisesta ja käyttökokeilun toteuttamisesta löytyy puolestaan hyvää tietoa aiemmista opinnäytetöistä, joista nostetaan tässä luvussa esiin muutama. Opinnäytetyöt kuvaavat sitä, millainen raakakäännösprosessi on ja mitä siihen kuuluu.

3.1 Aiempia opinnäytetöitä arviointimenetelmän käänösprosessista

Toimintaterapian arviointimenetelmän käänösprosesseihin liittyen on tehty joitakin opinnäytetöitä. Tämä työ on prosessin ja tuotoksen suhteen saman kaltainen kuin Anna Bayoudhn ja Iina Poson (2015) opinnäytetyö *The Short Child Occupational Profile - arviointimenetelmä Vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen ja vanhemmille suunnattujen haastatteluosioiden suomennostyö ja käyttökokeilu* sekä Suvi Hyökin ja Tiia Tynkkyisen (2014) opinnäytetyö *Arviointimenetelmän käänösprosessin kuvaus - esimerkkinä SCOPE 2.2. vanhempien haastattelurungon suomentaminen*. Näissä kahdessa työssä kuvataan toimintaterapian arviointimenetelmän raakakäännösprosessia ja toteutetaan käyttökokeilu. Työt antavat ensinnäkin käsitystä siitä, minkälainen toimintaterapian arviointimenetelmän raakakäännösprosessi on opinnäytetyönä ja tietoa käyttökokeilun toteuttamisesta. Molemmissa opinnäytetöissä on rakennettu käänösprosessista havainnollistava prosessikaavio, mikä auttoi myös tässä työssä raakakäännösprosessiin ryhtymistä. Opinnäytetöistä on luettavissa, että toimintaterapian arviointivälineen suomentaminen on laaja ja monivaiheinen prosessi, ja että opinnäytetyönä on mahdollista toteuttaa vain jonkin osion raakasuumennos ja pienimuotoinen käyttökokeilu.

Edellä mainittujen lisäksi oli hyödyllistä tutustua Jenni Kaurasen ja Anna Kiviniemen (2014) opinnäytetyöhön *Residential Environment Impact Survey (REIS) –arviointivälineen suomennosten päivittäminen REIS versiota 3.0 vastaavaksi*. Kaurasen ja Kiviniemen työssä kuvataan REIS-arviointimenetelmän raakakäännösprosessia yksityiskohtaisesti, mutta käyttökokeilu on toteutettu hieman eri tavalla kuin tässä työssä. Yleisesti ottaen aiempiin opinnäytetöihin tutustuminen oli todella hyödyllistä. Kuten Kauranen ja

Kiviniemi (2014: 14,16) toteavat, arviointimenetelmien käännöksiä varten ei ole olemassa yhtä tapaa, vaan käytännöt ovat kirjavat ja kokonaisuus täytyy koota palasista. Tämän takia useampaan opinnäytetyöhön tutustuminen auttoi hahmottamaan miten toiset ovat edenneet ja mikä juuri tämän työn kannalta olisi paras tapa.

3.2 Arviointimenetelmän käännösprosessia koskevia tutkimusartikkeleita

Aiempien opinnäytetöiden lisäksi tämän työn aloittamisen kannalta oli tärkeää tutustua TOImintaterapeutti-lehdessä vuonna 2012 julkaistuun artikkeliin ”*Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön*”. Artikkelissa, kuten opinnäytetöissäkin, tulee esiin, että arviointivälineen kääntäminen ja siirtäminen suomalaisten terapeuttien on työtä vaativa prosessi. Se on kuitenkin tärkeää, sillä kuntoutuksen ammattilaisten odotetaan käyttävän tutkittuja ja päteviä arviointimenetelmiä. Artikkelissa on kuvattu yksi pätevä tapa siirtää kansainvälinen arviointimenetelmä suomalaisten terapeuttien käyttöön. Esimerkkinä on Hollannissa kehitetyn toimintakyvyn itsearviointimenetelmän IPA:n (Impact on Participation and Autonomy) käännöstyö. Se alkaa arviointimenetelmän valinnalla ja siihen huolellisesti perehtymisellä ja jatkuu lupien hakemisen kautta käännöstyöhön, pilotointiin, takaisinkäännökseen ja siitä kielentarkistuksen kautta pätevyyden ja luotettavuuden tutkimiseen ja julkaisuun. Itse käännösvaihe tapahtuu useamman henkilön muodostamassa asiantuntijaryhmässä, jossa hyödynnetään sekä kielenkääntäjän ammattitaitoa että toimintaterapian asiantuntijoita. (Kanelisto – Juntunen – Salminen 2012: 3–6.)

Toimintaterapian arviointivälineiden kääntämistä, kulttuuriin sovittamista ja validointia koskien on julkaistu myös kansainvälisiä tutkimusartikkeleita. Näihin artikkeleihin tutustuminen oli hyödyllistä, sillä ne kuvailevat arviointimenetelmän käännösprosessin vaiheita. Kirsten Petersenin ja Hartvig Bente (2008: 139–45) artikkelissa ”*A Process for Translating and Validating Model of Human Occupation Assessment in the Danish Context*” kuvaillaan kahden inhimillisen toiminnan malliin perustuvan arviointimenetelmän (OSA ja ACIS) kääntämistä tanskan kielelle ja niiden validointia. Artikkelissa menetelmien käännösprosessi alkaa raakakäännöksen laatimisella ja sen testauttamisella kahdeksalla työskentelevällä toimintaterapeutilla ja etenee siitä vertaisarvioinnin ja takaisin käännöksen kautta valmiiseen versioon.

Karina Lundin, Lisa Gregresen Oestergaardin ja Thomas Maribon (2013: 302–305) tutkimusartikkelissa ”*Danish translation and adaptation of Loewenstein Occupational*

Therapy Cognitive Assessment 2nd Edition (LOTCA-II)” kuvataan Loewenstein Occupational Therapy Cognitive Assessment -arviointimenetelmän käännös- ja validointiprosessi myös tanskan kielelle. Siinä prosessi etenee noudattaen mukaillen World Health Organization WHO:n antamia, arviointimenetelmien käännöksiä koskevia suosituksia. WHO:n suositusten mukaan laaditaan ensin raakakäännös, annetaan se asiantuntijapaneelin läpikäytäväksi, suoritetaan takaisinkäännös, toteutetaan käyttökokeilu ja sen jälkeen työstetään viimeinen versio ja lopuksi dokumentoidaan koko prosessi.

Edellä mainitut artikkelit havainnollistavat arviointimenetelmien niin sanottuja virallisia käännöksiä, jotka edellyttävät monen ihmisen, kuten ammattikäntäjän työpanosta. Opinnäytetyönä ei ole mahdollista eikä tarkoituskaan toteuttaa käännöstä tällä tasolla, eivätkä opinnäytetyön tuloksena syntyneet käännökset ole virallisia tai sellaisenaan käytettäviä. Artikkelit ovat kuitenkin tärkeitä tämän kaltaiseen opinnäytetyöhön orientoituessa. Ne auttavat hahmottamaan minkälainen prosessi arviointimenetelmän kääntäminen ja kulttuuriin sovittaminen kokonaisuudessaan ja pätevällä tavalla toteutettuna on. Artikkeleissa tulee myös esiin se konkreettinen seikka, että käännösprosessin alkuvaiheisiin kuuluu usein raakakäännöksen laatiminen ja käyttökokeilu. Se perustelee myös tämän opinnäytetyön puitteissa toteutettavan raakakäännöksen ja käyttökokeilun tarpeellisuutta osana WRI-S 4.0:n suomennosprosessia.

4 Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa määritellään ensin opinnäytetyön kannalta keskeistä käsitettä työkykyä ja tarkastellaan työkyvyn arviointia. Työkyvyn arviointia avataan lyhyesti yleisellä tasolla ja sitten kerrotaan siitä tarkemmin toimintaterapian näkökulmasta.

4.1 Työkyky

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta työkyvyn käsitteellä on kahdenlainen rooli: sitä käytetään puhuttaessa työkyvyn arvioinnista ja työkyvyn edistämisestä. Kun määritellään oikeutta sosiaalietuuksiin, työkyvyn ja sen heikkenemisen arviointi on keskeistä. Tällöin korostetaan sairauden, vian tai vamman merkitystä työkyvyn määrittelyssä. Työterveyshuollossa ja kuntoutustoiminnassa taas näkökulma on laajempi, puhutaan työkyvyn edistämisestä sekä työssä jaksamisen ja selviytymisen tukemisesta. (Gould – Ilmarinen – Järvisalo – Koskinen 2006: 28, 311.)

Työkyvyille ei ole löydettävissä yhtä yhtenäistä määritelmää, joka olisi eri toimijoiden, esimerkiksi terveydenhuollon, tutkijoiden ja lainsäätäjän yksimielisesti hyväksymä. Työkyky ei sijoitu millekään tietylle tieteenalalle, joka pystyisi määrittelemään sen yksiselitteisesti. Työkyvyn käsite myös muuttuu ajan kuluessa ja tutkimuksen lisääntyessä. Sitä kuvaamaan on ajan saatossa kehitetty erilaisia malleja erilaisilla painotuksilla. Yhdistävä tekijä näyttää kuitenkin olevan se, että työkyky muodostuu yksilön, työn ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. (Gould – Ilmarinen – Järvisalo – Koskinen 2006: 19–20.)

Työkykymalleja ovat esimerkiksi *lääketieteellinen työkykymalli*, *työkyvyn tasapainomalli*, *kokonaisvaltainen tai integroitu malli* ja *moniulotteinen malli*. Lääketieteellisessä mallissa työkyky liitetään sairauteen tai vammaan ja sen aiheuttamaan toiminnalliseen rajoitukseen. Tasapainomalli perustuu kuorma-kuormittumismalliin. Siinä työkyvyn nähdään yksilön voimavarojen ja työn vaatimusten suhteen tuloksena. Kokonaisvaltaisessa mallissa puolestaan otetaan huomioon konteksti. Siinä työkykyyn ajatellaan vaikuttavan yksilön lisäksi esimerkiksi organisaatio ja työympäristö, jotka ovat sidoksissa tiettyyn aikaan ja paikkaan. Sen mukaan työkyky on muuntuva käsite. Moniulotteisen työkykymallin mukaan työkykyyn liittyy kolme ulottuvuutta: työssä jaksaminen, työn hallinta ja sosiaalinen osallisuus eli työyhteisöön osallistuminen. Tässä mallissa tarkastellaan yksilön henkilö-

kohtaisia ominaisuuksia suhteessa työn ominaisuuksiin sekä työorganisaation toimintaan. (Järvikoski – Härkäpää 2011: 115-119; Gould – Ilmarinen – Järvisalo – Koskinen 2006: 19.)

Per-Anders Tengland (2011: 277–284) liittää työkykyyn terveyden, kompetenssin, motivaation tietyllä tasolla, hyveet ja luonteenpiirteet sekä muut ominaisuudet, ja suhteuttaa nämä työn vaatimuksiin ja työympäristöön. Kompetenssilla hän tarkoittaa perustason toimintaa, jota jokainen oppii kasvaessaan ja hieman harjoitellen, sekä korkeamman tason toimintaa, joka vaatii opettelua, esimerkiksi tutkinnon suorittamista. Motivaatio kuuluu Tenglandin mukaan työkyvyn käsitteeseen vain siltä osin, että henkilöllä on niin sanotusti normaalin terveen ihmisen motivaatio, eikä se ole alentunut jonkin terveydellisen syyn takia. Hyveillä ja luonteenpiirteillä viitataan tässä yhteydessä esimerkiksi rohkeuteen, avuliaisuuteen tai kärsivällisyyteen, joita tarvitaan työelämässä yleensä tai jossakin tietyssä tehtävässä. Tutkittuaan näitä työkykyyn vaikuttavia tekijöitä Tengland antaa työkyvyille kaksi määritelmää: tarkemmin määriteltä työkyky (*specific work ability*) ja yleinen työkyky (*general work ability*). Tarkemmin määriteltä työkyky tarkoittaa, että ihmisellä on riittävät kyvyt suhteessa normaaliin tai hänen nykyiseen työhönsä. Yleinen työkyky puolestaan tarkoittaa, että henkilöllä on sellaiset kyvyt, jotka ihmisellä normaalisti on, että voi tehdä jonkinlaista työtä.

Verrattuna aiemmin mainittuihin Suomessa tunnettuihin työkykymalleihin, Tengland nostaa keskiöön uusia asioita. Esimerkiksi hyveet ja luonteenpiirteet varmasti sisältyvät työkykymalleihin ihmisen henkilökohtaisina ominaisuuksina, mutta Tenglandin käsityksessä ne nostetaan näkyvämmiin esille.

4.2 Työkyvyn arviointi

Työkyvyn arvioinnissa on tapahtunut muutosta arviointitavoissa ja -käytännöissä. Keskeisimmät muutokset ovat tapahtuneet asenteiden ja tiedon tasolla. Työkyvyn arvioinnissa on siirrytty ruumiillisten sairaustekijöiden korostamisesta kohti jäljellä olevan työkyvyn arviointia ja asiakkaan voimavarojen selvittelyä. Lääketieteellisten selvitysten rinnalla on kuunneltava esimerkiksi mitä sairaus tutkittavalle merkitsee, onko hänen kokemusmaailmansa emotionaalisesti tasapainoinen, miten hän onnistuu yhteisöllisessä elämässään, minkälaisia arvoja hän on elämässään asettanut ja minkälaista tarkoitusta hän on elämälleen etsimässä. (Kivekäs – Rissanen 2004: 74–75.)

Lääkärin rooli on työkyvyn arvioinnissa keskeinen. Lääkäri tekee lääketieteellisen tutkimuksen ja vastaa ja tekee johtopäätökset työkyvyn arvioinnin ja kuntoutustutkimuksen kokonaisuudesta. Diagnoosi on tärkeä tekijä toimintakyvyn arvioinnissa, mutta se ei pelkästään riitä lähtökohdaksi arvioitaessa sairauksien aiheuttamaa työkyvyttömyyden uhkaa tai hoidon ja kuntoutuksen tarvetta. Työkyvyn arvioinnin perustana on oikea diagnoosi täydennettynä oikein suoritetuilla toimintakyvyn mittauksilla. Moniongelmaisissa tapauksissa voidaan hyödyntää muiden lääketieteen erikoisalojen lääkäreiden, työterveyshoitajien, fysioterapeuttien, toimintaterapeuttien, puheterapeuttien, psykologien, neuropsykologien ja kuntoutusohjaajien asiantuntemusta. On myös huomattava, että yksittäinen tutkimustulos ei koskaan yksinään ratkaise työkyvyttömyysarviota tai kuntoutussuunnitelman käynnistystä, vaan se on suhteutettava arvioitavan kokonaistilanteeseen. (Rissanen – Wikström 2004: 83.)

Raija Kerätär kumppaneineen (2014: 495) vertailee tutkimusartikkelissaan perinteisen sairauslähtöisen ja monialaisella näkemyksellä toteutetun työkyvyn tutkimuksen sisältöjä ja eroja. He painottavat, että diagnoosilähtöinen toimintakykyajattelu ei riitä, kun sairaudet pitkittyvät ja tulevat monimuotoisiksi. Jos arviointia tehdään pelkästään sairauslähtöisestä näkökulmasta, hukataan monia toimintakyvyn kohentamisen kontekstuaalisia ja yksilöllisiä mahdollisuuksia. Sairauslähtöisen arvioinnin intressi on etuuksien hakeminen. Diagnoosin sijasta työkyvyn arvioinnin lähtökohdaksi tulisi ottaa toimintakyky.

Työkykyä arvioidaan myös työntekijän itsensä toimesta sekä työterveyshuollossa. Työntekijä arvioi itse omaa työkykyään suhteessa oireisiinsa, omaan koettuun terveydentilaansa sekä suhteessa työtovereidensa työssä selviytymiseen ja omaan aikaisempaan terveydentilaansa. Kokemus oman työkyvyn heikentymisestä ilmenee epätasapainona oman toimintakyvyn ja työn vaatimusten välillä. Tällaisessa tilanteessa työn vaatimukset tuntuvat ylittävän työntekijän suorituskyvyn. Tasapaino työn vaatimusten ja työntekijän suorituskyvyn välillä voi horjua, jos oma toimintakyky heikkenee tai työn vaatimukset muuttuvat merkittävästi. Työterveyshuollossa tavoitteena on työkyvyttömyyden uhkan sekä muiden työntekijän terveyteen, työn vaatimuksiin ja työyhteisöllisiin tekijöihin liittyvien työkykyä uhkaavien tekijöiden tunnistaminen ja niihin vaikuttaminen. Työterveyshuollossa painottuu siis työkykyä edistävien toimien tarpeen ja työkyvyttömyyden uhkan arviointi. (Aro 2006: 213–215.)

4.3 Työkyvyn arviointi toimintaterapiassa

Työkyvyn palauttaminen on oleellinen tavoite työikäisten kuntoutuksessa. Toimintaterapian tavoitteena on tukea ihmisen osallistumista arjen toimintoihin, työn tekeminen mukaan lukien. Näin ollen työhön palaamisen tukeminen on osa tärkeää osa toimintaterapiaa. Toimintaterapiaprosessi perustuu toimintakyvyn alku- ja toistuviin arviointeihin. Arvioinneissa käytetään standardoituja arviointimenetelmiä, haastatteluja ja havainnointia erilaisissa ympäristöissä. Lisäksi arvioinneissa kuullaan arvioitavan henkilön läheisten näkemyksiä. (Désiron – de Rijk – Van Hoof – Donceel 2011: 1–2.)

Työkyvyn arviointi toimintaterapiassa ei sijoitu tiettyyn paikkaan, vaan arviointia tapahtuu monenlaisissa ympäristöissä osana toimintakyvyn arviointia. Työkyvyn arviointiin ohjautaan myös eri tahojen lähetteillä. Tässä alaluvussa kuvaillaan työkyvyn arvioinnin historiaa ja nykypäivää ensin Lapinlahden sairaalassa ja sittemmin työkyvyntutkimuspoliklinikalla. Tällä lyhyellä katsauksella ei saa kokonaiskuvaa siitä, miten, missä ja milloin työkykyä arvioidaan toimintaterapiassa, mutta se valottaa asiaa yhdestä näkökulmasta.

Toimintaterapeutit Kaisa Honka ja Tuuli Julin kirjoittavat Toimintaterapeuttiliiton jäsenlehdessä 5/2002 työkyvyn arvioinnin kehittämisen vaiheista Lapinlahden sairaalassa, joka toimi tuolloin Helsingin Yliopistollisen Keskussairaalan Psykiatrian klinikkana. Työkyvyn arvioiden pyyntöjen lisääntymisen seurauksena alkoi 1980-luvun lopulla systemaattinen työkyvyn tutkimuksen kehittäminen. Tuolloin ryhdyttiin tekemään moniammatillisen työryhmän suorittamaan työkyvyn tutkimusta. Moniammatilliseen työryhmään kuului tarpeen mukaan myös toimintaterapeutti. Työkyvyn arviointia tehtiin aluksi työjaksonarviointissa, joka toteutettiin ryhmämuotoisesti. Sittemmin käytänteet muuttuivat niin, että ryhmämuotoisesta arvioinnista siirryttiin yksilöllisiin räätälöityihin arviointijaksoihin. Arviointijaksoilla WRI:tä hyödynnettiin asiakkaan tilanteen alkukartoituksessa. Arvioinneissa merkittävää on, että toimintaterapian osuus antaa asiakkaan toimintakyvystä konkreettista ja kuvailevaa tietoa, jota esimerkiksi vakuutusyhtiöt arvostavat työkyvynarviolausunnoissa. Pelkkä diagnoosi ei kerro potilaan toimintakyvystä. Työjaksoarviointeissa myös asiakkaalle hahmottui selkeämpi kuva itsestään toimijana ja hänen äänensä saatiin paremmin kuuluville, kun hänen omia ajatuksiaan toimintakyvystään ja työhön paluustaan kirjattiin lausuntoihin. (Honka – Julin 2002: 3–5.)

Tänä päivänä työkyvyn arviointi on pitkälle kehittynyttä HUS, HYKS Psykiatrian tulosityksikön Työkyvyntutkimuspoliklinikalla (myöhemmin TTPKL), joka on myös yksi tämän

opinnäytetyön käyttökokeiluympäristöistä. TTPKL:n tehtäviin kuuluvat vaativat psykiatriset työkyky- ja kuntoutusarviot ja psykiatriset työkykykonsultaatiot. TTPKL:ssa toimii työryhmä, johon myös toimintaterapeutti antaa asiantuntijapanoksensa. Toimintaterapeutin tekemä toimintakyvyn tutkimus osana moniammatillista arviointia tulee tarpeelliseksi silloin, kun asiakkaan toimintakyky vaikuttaa merkittävästi heikentyneeltä, siitä on ristiriitainen käsitys tai jostain muusta syystä objektiivista toimintakyvynhavainnointia tarvitaan lisää. Toimintakyvyn tutkimuksessa arvioidaan yhdessä tutkittavan kanssa toimintakokonaisuuksia hallintaa sekä toimintavalmiuksia ja taitoja. Toimintakokonaisuuksista tarkastelussa on erityisesti työkyky ja työstä selviytyminen, kun kyseessä on työkyvyn tutkimus. TTPKL:sä toimintakykyä ja toiminnalliseen osallistumiseen liittyviä tekijöitä tarkastellaan inhimillisen toiminnan mallin avulla. (Aarnio-Salmi – Honka – Tuisku 2013: 20–21.)

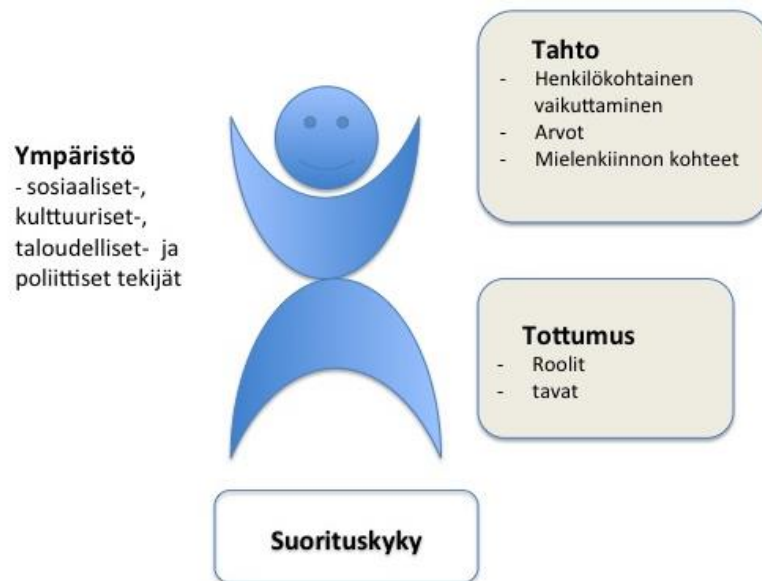
5 Inhimillisen toiminnan malli ja työroolia arvioiva haastattelu (WRI-S 4.0)

Ennen kuin voi käyttää WRI arviointimenetelmää, on tunnettava inhimillisen toiminnan mallin käsitteet. Tässä luvussa mallia on avattu niiltä osin, kuin se liittyy WRI-S 4.0:n ja otettu mukaan työkyvyn näkökulmaa. Inhimillisen toiminnan malliin tutustumisen jälkeen luvussa esitellään itse arviointimenetelmään eli WRI:hin ja WRI-S:n liittyvää tutkimustietoa ja kerrotaan WRI-S 4.0:n käyttämisestä, ominaisuuksista ja pisteytyksestä. Luvussa puhutaan pääaisassa WRI:n viimeisimmästä ruotsalaisesta versiosta WRI-S 4.0:sta, sillä käännöstä on tehty enimmäkseen sen pohjalta. WRI-S 4.0 haastattelun sisältämiä osa-alueita ja osioita, sekä niiden suhdetta inhimillisen toiminnan malliin on havainnollistettu kuviossa 2.

5.1 Inhimillisen toiminnan malli

WRI arviointimenetelmän teoreettisena pohjana on inhimillisen toiminnan malli, myöhemmin MOHO. WRI:n käyttämisen kannalta on tärkeää tuntea MOHO:n käsitteet. Käsitteiden hyvä tuntemus auttaa WRI-S 4.0 haastattelun käyttäjää ymmärtämään minkälaista tietoa haastattelulla voidaan kerätä asiakkaasta ja mitä haastattelun kukin yksittäinen osa-alue pyrkii arvioimaan. Näiden asioiden ymmärtäminen on edellytys sille, että WRI-S 4.0 haastattelua voidaan käyttää tehokkaasti. Käsitteitä on suomennettu esimerkiksi Toiminnan voimaa -teoksessa (2011) ja WRI:n aiemmassa suomalaisessa versiossa, minkä vuoksi niitä käytetään alkuperäisen teoksen (Kielhofner 2008) rinnalla.

Inhimillisen toiminnan malli on ensimmäistä kertaa julkaistu neljän artikkelin julkaisuna American Journal of Occupational Therapy -lehdessä vuonna 1980. Mallissa on nostettu keskiöön sairauden tai vamman sijasta inhimillinen toiminta ja asiakaslähtöinen terapia-käytäntö, ja se on nykyisin maailmanlaajuisesti toimintaterapeuttien käytössä. Inhimillisen toiminnan mallissa ihmisen toimintaan *vaikuttavat tahto, tottumus ja suorituskky*, jotka ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa keskenään ja *ympäristön* kanssa. (Kielhofner 2008: 1, 12, 20; Hautala – Hämäläinen – Mäkelä – Rusi-Pyykönen 2011: 234). Näitä ihmisen toimintaan vaikuttavia tekijöitä on havainnollistettu kuviossa 1. WRI-S 4.0 haastattelu käsittelee MOHO:n kolmea osa-aluetta: tahtoa, tottumusta ja ympäristöä. Kuviossa 1 suorituskky on ainoastaan mainittu, koska se ei kuulu WRI-S 4.0:n osa-alueisiin. Seuraavaksi avataan kutakin osa-aluetta tarkemmin ja pyritään löytämään kunkin osa-alueen yhteys työkykyyn.

Kuvio 1. Inhimillisen toiminnan mallin henkilöön liittyvät tekijät, jotka kuuluvat myös WRI-S 4.0 -haastatteluun.

Tahtoon kuuluvat henkilökohtainen vaikuttaminen (*personal causation*), arvot (*values*) ja mielenkiinnon kohteet (*interests*). Henkilökohtainen vaikuttaminen sisältää kaksi ulottuvuutta, jotka ovat tieto omista kyvyistä (*sense of personal capacity*) ja tunne toiminnan tehokkuudesta (*self-efficacy*). Tieto omista kyvyistä tarkoittaa ihmisen arviota omista fyysisistä, henkisistä ja sosiaalisista kyvyistään. Tunne toiminnan tehokkuudesta viittaa henkilön uskoon siitä, kuinka hän pystyy hallitsemaan suoriutumistaan ja saavuttamaan haluamiaan tuloksia. (Kielhofner 2008: 34–35; Hautala ym. 2011: 236.) Työkyvyn arvioinnissa henkilökohtainen vaikuttaminen liittyy esimerkiksi kykyyn arvioida omaa suoriutumistaan työtehtävissä, työssä menestymisen odotuksiin ja vastuunottoon (Honka – Tuisku 2010: 21).

Arvot ovat ihmisen käsitys siitä, mikä on oikein, väärin ja tärkeää. Arvoihin vaikuttaa kulttuuri, jossa ihminen elää ja ne tuovat elämään merkitystä ja johonkin kuulumisen tunnetta. Ihmisellä on voimakas halu elää arvojensa mukaan, sillä toimiminen niistä poikkeavasti tuottaa negatiivisia tunteita, kuten häpeää. (Kielhofner 2008: 39–40, Hautala ym. 2011: 236.) Työkyvyn arvioinnissa arvot liittyvät muun muassa siihen, miten ihminen

on sitoutunut työhönsä, miten tärkeää työssä oleminen hänelle on ja millainen kyky hänellä on asettaa tavoitteita ja kuvata niitä (Honka – Tuisku 2010: 21).

Mielenkiinnon kohteet sisältävät asioita, joiden tekemisestä ihminen nauttii ja mieltymyksiä, jotka kertovat miten ja millainen toiminta itseä miellyttää (Kielhofner 2008: Hautala ym. 2011: 236–237.) Mielenkiinnon kohteisiin liittyen työkyvyn arvioinnissa tarkastellaan minkälaisia mielenkiinnonkohteita ihmisellä on ja minkälaisia tapoja hänellä on toteuttaa niitä työssä ja vapaa-ajalla (Honka – Tuisku 2010: 21).

Tottumus (*habituation*) tarkoittaa ihmisen tapaa toistaa johdonmukaisia käyttäytymismalleja toiminnassaan. Näitä käyttäytymismalleja ohjaavat tavat (*habits*) ja roolit (*roles*), jotka on sovitettu tiettyyn ajalliseen, fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Tuttu ja muutumaton ympäristö tarjoaa mahdollisuuden toimia rutiininomaisesti, jolloin henkilön ei tarvitse erityisemmin miettiä omaa toimintaansa. Tavat ovat taipumus toimia tietyllä tavalla tietyssä ympäristössä. Ne automatisoivat arjen toimintoja, kuten pukeutumista. Tavat myös ohjaavat toimimaan tietyllä tavalla sosiaalisissa tilanteissa. Vaikka tavat helpottavat elämää, ne voivat olla myös haitallisia. (Kielhofner 2008: 52–55.) Ihminen toimii tavallisesti jossakin roolissa, esimerkiksi vanhemman tai opiskelijan roolissa. Roolit rakentuvat sosiaalisessa ympäristössä. Niiden omaksuminen muokkaa identiteettiä ja vaikuttaa toimintaan. (Kielhofner 2008: 59–60.) Tietyissä roolissa, kuten työntekijän roolissa, toimiminen edellyttää tietynlaista käyttäytymistä. Työntekijän roolissa toimimista voivat tukea tai estää työn ulkopuoliset roolit, minkä takia ne on myös tärkeää ottaa huomioon. Tavat puolestaan muodostuvat rutiineista, joiden mukaan toteutamme roolien mukaista käyttäytymistä työssä ja sen ulkopuolella. Myös tavat voivat tukea tai estää työntekijän roolissa toimimista. (Ekbladh – Haglund 2012: 5.)

Ympäristö muodostuu sosiaalisista, kulttuurisista, taloudellisista ja poliittisista tekijöistä. Ihmisen toiminta tapahtuu aina tietyssä ympäristössä. Tämän jäsenyyksen mukaan ympäristöön kuuluvat seuraavat ulottuvuudet: tilat, esineet, sosiaaliset ryhmät, toiminnan muodot, kulttuuri sekä poliittiset ja taloudelliset olosuhteet. Yleensä ihminen toimii useassa ympäristössä, kuten koti- ja työympäristössä. Ympäristötekijät vaikuttavat ihmisen motivaatioon ja toiminnan jäsentymiseen. Ympäristö tarjoaa mahdollisuuksia ja resursseja toimintaan, mutta myös asettaa vaatimuksia ja odotuksia toiminnalle. Ihmisen toimintaa ei voi ymmärtää tuntematta hänen ympäristöään. (Kielhofner 2008: 86, Hautala ym. 2011: 240.) Näin ollen se täytyy ottaa huomioon pohdittaessa työkykyä. Fyysinen

ja sosiaalinen ympäristö vaikuttavat ihmisen mahdollisuuksiin jatkaa työssä, palata töihin ja hankkia itselleen työpaikka (Ekbladh – Haglund 2012: 6).

5.2 WRI:tä ja WRI-S 4.0:a koskevia aiempia tutkimuksia

Suomen toimintaterapeuttiliitto ry perusti kolme työryhmää, jotka aloittivat toimintansa vuonna 1995. Työryhmien tarkoitus oli suomentaa ja soveltaa MOHO:n perustuvaa arviointimateriaalia. Yksi valituista arviointimenetelmistä oli WRI ja sen suomalainen versio, Työroolia arvioiva haastattelu, julkaistiin vuonna 1998. (Sulopuisto 2002: 7.)

Riitta Sulopuisto on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan WRI:n suomalaisen version luotettavuutta. Hänen tutkimuksensa tarkoituksena oli arvioida suomalaisen version sisäistä johdonmukaisuutta ja taustatekijöiden yhteyttä haastattelun tuloksiin. Tulokset osoittivat WRI:n suomalaisen version olevan sisäisesti johdonmukainen ja luotettava. WRI:n kokonaisreliabiliteetti oli Sulopuiston tutkimuksessa hyvä, mutta ympäristöön liittyvät osiot saivat matalampia arvoja. Ympäristöosuuteen liittyviä vaikeuksia on raportoitu myös muissa maissa WRI:stä tehdyissä tutkimuksissa. Sulopuiston tutkimuksessa matalampia arvoja selittää pisteytyksen puuttuminen osasta ympäristöön liittyvistä osioista. Haastateltavan taustatekijöistä sillä, oliko kyseessä somaattinen vai psykiatrinen sairaus oli vaikutusta haastattelun tuloksiin. Samoin ikä ja hieman yllättäen asuinpaikka vaikuttivat tuloksiin. Suomalainen WRI luo mielekkään kuvan asiakkaan tilanteesta, mutta se kaipaa Sulopuiston mukaan vielä lisää tutkimusta muun muassa arvioitsijoiden välisestä reliabiliteetista sekä ympäristöön liittyvistä osioista. (Sulopuisto 2002: 8, 62–64.)

Ruotsinkielisen WRI-S 4.0:n kliinistä hyötyä on myös tutkittu. Moa Yngven ja Elin Ekbladhin (2015: 3, 7) tutkimuksessa *”Clinical utility of the worker role interview: a survey study among Swedish users”* WRI-S 4.0:n käytettävyyttä selvitettiin kyselyllä, johon vastasi 187 Ruotsissa WRI-S 4.0:a työssään käyttävää toimintaterapeuttia tai muun ammatin edustajaa. Toimintaterapeutteja vastaajista oli kuitenkin suurin osa, 91%. Tutkimuksen tulosten mukaan WRI-S 4.0:n kliininen hyöty tuki käytännön työtä. Suurin este WRI-S 4.0:n käyttämiselle oli se, että sen käyttö vie niin paljon aikaa. Toisaalta vastaajat kokivat, että WRI-S 4.0:n läpiviemisen edellyttävä aika on kohtuullinen ottaen huomioon, kuinka paljon sen avulla mahdollista saada tietoa asiakkaasta. Tutkimuksen tulosten mukaan myös kokeneemmat WRI:n käyttäjät tarvitsivat vähemmän aikaa haastattelun tekemiseen ja pisteytykseen.

5.3 WRI-S 4.0:n ominaisuudet ja pisteytys

WRI-S 4.0 on puolistrukturoitu haastattelu, jonka tarkoituksena on tunnistaa ne psykososiaaliset ja ympäristötekijät, jotka vaikuttavat henkilön mahdollisuuksiin jatkaa työssä, palata töihin tai hankkia itselleen työpaikka. Haastattelun avulla on mahdollista saada tietoa henkilön aiemmasta ja nykyisestä työtilanteesta, elämäntilanteesta suhteessa mahdolliseen työntekijän rooliin sekä siitä, miten henkilö näkee työtilanteensa tulevaisuudessa. WRI-S 4.0:a voidaan käyttää työvälineenä arvioitaessa henkilön työkykyä sekä apuna muodostettaessa mahdollisimman hyvä ja monipuolinen kuva yksittäisen henkilön kuntoutustarpeesta. WRI-S 4.0:a ei ole tarkoitus käyttää arviointivälineenä yksittäin, vaan sen ohella tulee käyttää muitakin arviointimenetelmiä terapeutin harkinnan mukaan. (Ekbladh – Haglund 2012: 4.)

Opinnäytetyön puitteissa on hyödynnetty pääasiassa ruotsalaista WRI:n neljättä tarkistettua ja korjattua painosta (WRI-S 4.0). Painos perustuu WRI:n aiempaan versioon (WRI 10.0), joka on kehitetty yhdysvaltalaisen, englantilaisten ja ruotsalaisten tutkijoiden yhteistyön tuloksena. Neljänteen painokseen tehdyt muutokset perustuvat tieteelliseen tutkimukseen ja keskusteluun kokeneiden käyttäjien kanssa. Muuttujat ja arviointiasteikot on myös tarkistettu. (Ekbladh – Haglund 2012: 4.)

WRI-S 4.0:a voidaan käyttää sellaisten henkilöiden arvioinnissa, joilla on vaikeuksia työssään, ovat poissa työelämästä jonkin vamman tai sairauden takia, joilla on vähäinen tai ei lainkaan työkokemusta tai jotka ovat olleet poissa työelämästä pidemmän aikaa ja joilla ei ole työtä, johon palata. (Ekbladh – Haglund 2012: 4.) Tässä opinnäytetyössä käännöksen kohteena on WRI-S 4.0:n haastattelurunko 2 sekä pisteytys-, yhteenveto- ja yleiskatsauslomake. Haastattelurunko 2 on tarkoitettu käytettäväksi sellaisten henkilöiden arvioinnissa, joilla on vähäinen tai ei lainkaan työkokemusta, tai jotka ovat olleet poissa työelämästä pidemmän aikaa ja joilla ei ole työpaikkaa, johon palata (Ekbladh – Haglund 2012: 8).

WRI koostuu suuntaa-antavista kysymyksistä, jotka käsittelevät kuutta eri inhimillisen toiminnan malliin perustuvaa osa-aluetta. Osa-alueet ovat: **henkilökohtainen vaikuttaminen, arvot, mielenkiinnon kohteet, roolit, tavat ja ympäristö**. Nämä osa-alueet jakautuvat vielä kahdesta neljään tarkentavaan osa-alueeseen. (Ekbladh – Haglund 2012: 8, 10.) Osa-alueita suhteessa inhimillisen toiminnan malliin on kuvattu kuviossa 2. Kuviossa 2 on huomattava, että osa-alueiden ja osioiden otsakkeet ovat raakakäännöksen

mukaiiset, eivätkä ne välttämättä tule olemaan samat kuin julkaistavassa WRI-FI:ssä. Suuntaa-antavien kysymysten idea on se, että terapeutilla on jokin rakenne, jota seurata, varsinkin jos väline ei ole terapeutille entuudestaan tuttu. Suuntaa-antavia kysymyksiä ei ole välttämätöntä esittää juuri niin kuin ne on manuaalissa kirjoitettu, vaan niitä on lupa ja jopa suositeltavaa muotoilla uudelleen ja esittää lisä- ja täydentäviä kysymyksiä. On huomattava, että osa-alueet ja pisteytysasteikko ovat standardoituja, mutta kysymykset eivät. (Ekbladh – Haglund 2012: 8–9.)

WRI-S 4.0 osiot ja osa-alueet

A Henkilökohtainen vaikuttaminen

- 1 Ymmärrys kyvyistä ja rajoituksista
- 2 Työssä menestymisen odotukset
- 3 Vastuunotto

B Arvot

- 4 Sitoutuminen työhön
- 5 Työhön liittyvät tavoitteet

C Mielenkiinnon kohteet

- 6 Työssä viihtyminen
- 7 Mielenkiinnon kohteiden tavoittelu

D Roolit

- 8 Tietoisuus työrooliin liittyvistä odotuksista
- 9 Muiden roolien vaikutus

E Tavat

- 10 Työhön liittyvät tavat ja rutiinit
- 11 Tavat ja rutiinit työn ulkopuolella

F Ympäristö

- 12 Käsitys työympäristöstä
- 13 Käsitys perheen ja ystävien antamasta tuesta
- 14 Käsitys esimiehen ja työnantajan antamasta tuesta
- 15 Käsitys työkavereiden antamasta tuesta

MOHO:n osa-alue

Tahto

Tottumus

Ympäristö

Kuvio 2. WRI-S 4.0 -haastattelun osa-alueet ja osiot suhteessa inhimillisen toiminnan malliin.

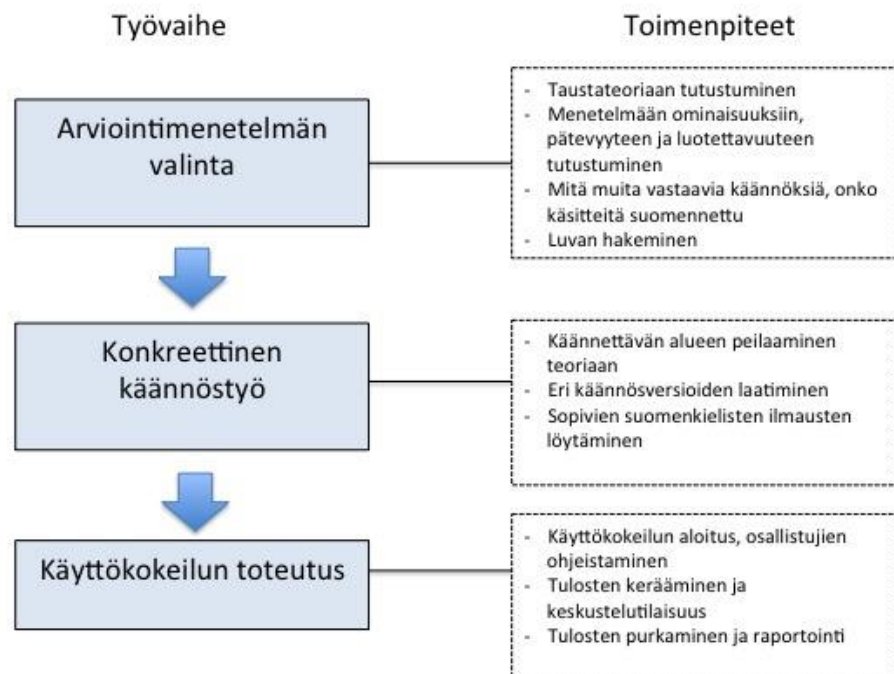
Kun terapeutti on saanut kysymysten avulla riittävästi tietoa kaikista osa-alueista, ne pisteytetään neliportaisen asteikon mukaan. Asteikossa numero 4 tarkoittaa, että haastattelun kyseinen osa-alue tukee voimakkaasti henkilön mahdollisuuksia jatkaa töissä, palata töihin tai hankkia työpaikka. Numero 3 tarkoittaa, että kyseinen osa-alue tukee jonkin verran, numero 2 estää jonkin verran ja numero 1 estää. Asteikossa käytetään myös merkintää IA (inte aktueellt), jos osa-alue ei ole arvioitava kohdalla merkityksellinen ja SI (saknar information) jos kyseisestä osa-alueesta ei olla saatu riittävästi tietoa, jotta sen voisi pisteyttää. (Ekbladh – Haglund 2012: 11.)

WRI-S 4.0 arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon tapahtuuko arviointi suhteessa henkilön mahdollisuuksiin jatkaa töissä tai palata johonkin tiettyyn työhön vai suhteessa työn tekoon yleensä. Ennen haastattelua arvioijan tulee määritellä tämä. Jos arvioitavalla on vähäinen työkokemus tai ei työkokemusta lainkaan tai on ollut poissa työelämästä pidemmän aikaa, haastattelu tehdään yleensä suhteessa työn tekoon yleensä. Tässä tapauksessa myös jotkin haastattelun osa-alueista voivat olla epäajankohtaisia, esimerkiksi kysymykset työympäristöstä. Tällöin käytetään merkintää IA. (Ekbladh – Haglund 2012: 12.)

Toinen tärkeä asia on menneen ja tämän hetken tarkastelu. Tämän hetkinen tilanne painaa arvioinnissa enemmän, mutta se, että henkilöllä on ollut esimerkiksi toimivia tapoja ja rutiineita aiemmin on positiivista, koska silloin hänellä tiedetään olevan kokemus toimivista tavoista ja rutiineista (Ekbladh – Haglund 2012: 12.)

6 Käännösprosessi ja käyttökokeilu

Arviointimenetelmän raakakäännösprosessista ei ole olemassa vakiintunutta prosessikuvausta, jonka voisi ajatella olevan oikea tapa edetä. Tässä työssä on päätetty hyödyntää hieman mukaillen Kaneliston ym. (2008) artikkelissa kuvattuja vaiheita, joista on kerrottu luvussa 3 sekä aiemmissa opinnäytetöissä rakennettuja raakakäännöksen laatimisen prosessikuvauksia. Vaikka Kaneliston ym. (2008) artikkelissa olevat vaiheet kuvaavatkin kokonaista arviointimenetelmän käännös- ja validointiprosessia ja tässä työssä kuvataan yhtä siihen kuuluvaa osaa eli raakakäännöstä, vaiheet sopivat työkaluiksi myös raakakäännöksessä etenemiseen. Työkaluiksi on artikkelista valittu sellaisia vaiheita, jotka toteutuvat myös tässä työssä ja joiden avaaminen tuo näkyväksi vaiheisiin liittyviä valintoja ja toimenpiteitä enemmän teoreettisessa valossa. Aiemmissa opinnäytetöissä rakennetuista raakakäännöksen prosessikuvauksista on hyödynnetty myös elementtejä. Opinnäytetöistä löydetty apu on suuri, sillä ne tuovat esiin työvaiheisiin liittyviä konkreettisia asioita ja toimivat ikään kuin muistilistana. Tämän työn käännösprosessia ja käyttökokeilua on havainnollistettu kuviossa 3.

Kuvio 3. Työn toiminnallisen osuuden työvaiheet ja toimenpiteet.

Tässä luvussa kuvaillaan jokaiseen työvaiheeseen liittyviä valintoja, niiden taustalla vaikuttavia perusteluja sekä vaiheisiin kuuluvia toimenpiteitä. Prosessi on jaettu kolmeen työvaiheeseen, jotka ovat *arviointimenetelmän valinta, konkreettinen suomennostyö ja käyttökokeilun toteutus*. Tähän jakoon on päädytty siksi, että prosessi on tuntunut luontevasti jakautuneen näihin kolmeen vaiheeseen. Jokaisessa vaiheessa on korostunut tietyn tyyppinen työskentely. Arviointimenetelmän valinnan vaiheessa työskentely on painottunut menetelmään ja siihen liittyviin muihin kirjallisiin aineistoihin tutustumiseen. Konkreettinen suomennostyö ja käyttökokeilun toteutus ovat puolestaan sisältäneet konkreettisempaa työskentelyä. Käyttökokeilun toteutus on katsottu omaksi vaiheekseen myös sen takia, että se edustaa tässä työssä tutkimuksellista osuutta. Tämä pääluke on jaettu alaotsikoihin kolmen työvaiheen mukaan.

6.1 Arviointimenetelmän valinta

Kaneliston ym. (2008: 3) mukaan arviointimenetelmän käännösprosessi alkaa arviointimenetelmän valinnalla. Tässä vaiheessa on tärkeää tutustua arviointimenetelmän taustalla vaikuttavaan teoriaan sekä menetelmän luotettavuuteen ja pätevyYTEEN. Lisäksi on syytä tutkia, onko vastaavanlaista menetelmää vielä käännetty suomen kielelle. WRI:n kohdalla tiedettiin, että menetelmä on tutkittu ja sen suomenkielinen versio on jo vakiintunut toimintaterapeuttien käyttöön. Lisäksi arviointimenetelmän valinta oli ikään kuin jo tapahtunut tämän työn ulkopuolella, kun Metropolia Ammattikorkeakoulussa oli päätetty alkaa työstää WRI:stä uutta suomenkielistä versiota. WRI-S 4.0:n osittaisen raakakäännösprosessin ensimmäisessä vaiheessa korostui taustateoriaan eli inhimillisen toiminnan malliin ja sen käsitteisiin ja ajatusmaailmaan tutustuminen. Käsitteisiin tutustumisessa hyödynnettiin aiemmin suomennettua versiota WRI:stä ja Toiminnan Voimaa (2011) -teosta, jossa malliin liittyviä käsitteitä on suomennettu. Taustateoriaan perehtymisen lisäksi prosessin alkuvaiheessa määriteltiin muita aiheen kannalta tärkeimpiä käsitteitä, kuten työkyky ja työkyvyn arviointi toimintaterapiassa.

Arviointimenetelmän suomentaminen ja suomennetun version käyttäminen ja levittäminen edellyttävät luvan hakemista menetelmän kehittäjiltä tekijänoikeussyistä (Kanelisto ym. 2008: 4). WRI-S 4.0:n käännöstä varten lupaa haki Metropolia Ammattikorkeakoulusta Jennie Nyman, joka toimi yhteyshenkilönä University of Illinois at Chicago:n, myöhemmin UIC. Opinnäytetyönä toteutettavaa raakakäännöstä ja käyttökokeilua varten tuli täyttää oma hakemuksensa (*Thesis sheet*), joka myös toimitettiin UIC:n. Thesis Sheet

sisälsi tiedot mikä opinnäytetyön tarkoitus ja arvioitu valmistumisajankohta (syksy 2016) on.

6.2 Konkreettinen suomennostyö

Arviointimenetelmän valintaan ja lupien hakemiseen liittyvien vaiheiden jälkeen alkoi konkreettinen suomennostyö. Kuten aiemmin on tullut esiin, suomennosta tehtiin yhteistyössä toimintaterapian lehtori Jennie Nymanin kanssa. Jennie Nymanin apu konkreettisesti käännoistyössä oli suuri. Hän toimi asiantuntijana WRI:n sisällön suhteen mutta auttoi myös ymmärtämään syvemmin käännettävää tekstiä, sillä hänen äidinkieltensä on ruotsi. Suomennosvaiheessa päätettiin käyttää ilmaista Google Drive –pilvipalvelua joka mahdollistaa työskentelyn ajasta ja paikasta riippumatta sekä tarjoaa työkaluja esimerkiksi tekstin kommentoimiseen. Konkreettinen suomennostyö kesti noin muutaman kuukauden keväällä 2016 ja siihen kuului useita eri suomennosversioita. Versioita kommentoi Jennie Nymanin lisäksi toimintaterapian lehtori Jari Pihlava sekä opinnäytetyön ohjaaja lehtori Merja Suoperä.

Haastattelurunko 2:n suomennosta tehdessä pyrittiin ensinnäkin kiinnittämään huomiota siihen, mihin MOHO:n osa-alueeseen käännoksen kohteena olevat kysymykset liittyivät. Tämä auttoi ymmärtämään minkälaista tietoa kysymyksellä on tarkoitus saada tietoon asiakkaan tilanteesta. Tässä työvaiheessa korostui arviointimenetelmän taustalla vaikuttavan teorian tunteminen. Tämän pohdinnan jälkeen katsottiin sisältääkö kysymys jotakin sellaisia MOHO:n liittyviä termejä tai käsitteitä, jotka olisi jo suomennettu aiemmin julkaistussa WRI:n käsikirjassa tai Toiminnan voimaa (2011) -teoksessa. Tähän tapaan ovat raakakäänösvaiheessa edenneet myös Kirsten Petersen ja Hartvig Bente (2008: 143), jotka kuvaavat tutkimusartikkelissaan kahden MOHO:n perustuvan arviointimenetelmän (OSA ja ACIS) käänno prosessia ja validointia tanskan kielelle. He ovat raakakäänösvaiheessa tutustuneet MOHO:n käsitteisiin, arviointimenetelmien käsikirjoihin sekä aiemmin tanskan kielelle käännettyihin MOHO käsitteisiin.

Haastattelurungon suomentamisessa oli myös tärkeää ottaa huomioon, että kysymysten tulee olla sillä tavalla yleiskieltä, että ne ovat ymmärrettäviä tavallisen ihmisten näkökulmasta, jotka eivät tunne toimintaterapian termejä ja käsitteitä. Eniten pohdintaa tässä työvaiheessa edellytti sopivien suomenkielisten ilmausten löytyminen. Petersen ja Bente (2008: 145) tuovat artikkelissaan myös esiin tämän seikan. Heidän mukaansa yksi arviointimenetelmän kääntämisen suurimmista haasteista on löytää sellainen ilmaus, joka

on oikea tulokieleessä, mutta edustaa kuitenkin teoreettista taustaansa. He painottavat, että kukin ilmaus on tärkeää ymmärtää omassa kontekstissaan, jotta teoreettiset ideat säilyisivät sekä tutkia tarkasti miten ilmausta on käytetty arviointimenetelmässä.

Syvi Hyökin ja Tiia Tynkkysen (2014) opinnäytetyössä oltiin arviointimenetelmään ja siihen liittyviin käsitteisiin tutustumisen jälkeen pohdittu kielitieteen näkökulmaa kääntämiin sekä arviointimenetelmän kulttuuriin sovittamista. Tässä työssä, kuten Anna Bayoudhn ja Iina Poson (2015) opinnäytetyössä tämä aihe päätettiin jättää pois. Tässä työssä tarkoituksena oli laatia ensimmäinen ja hyvin alustava käännös, joten kielitieteen ja kulttuuriin sovittamisen näkökulmaa ei katsottu tarpeelliseksi vielä näin varhaisessa vaiheessa koko WRI-S 4.0:n käännösprosessia. Tässä työssä raakakäännös altistettiin käyttökokeilussa vapaalle kommentoinnille, minkä vuoksi siihen oli odotettavissa paljon muutoksia ja kieliasun ei ollut tarkoitus olla viimeisteltyä. Näin alustavan käännöksen kohdalla katsottiin tärkeimmäksi löytää ilmaisuja, jotka heijastelevat teoreettista taustaansa ja ovat ymmärrettäviä.

6.3 Käyttökokeilun toteutus

Konkreettisen suomennostyön jälkeen siirryttiin käyttökokeilun käynnistämiseen. Käyttökokeilu käynnistettiin kokeiluun osallistuvien toimintaterapeuttien tapaamisella. Tapaaminen järjestettiin akuutti- ja konsultaatiopsykiatrian toimintaterapeuttien oman palaverin yhteyteen, joka pidettiin HYKS Psykiatriakeskuksen tiloissa 12.5.2016. Paikalla oli vastaavan toimintaterapeutti Kaisa Hongan lisäksi neljä akuuttilinjalla eri tehtävissä työskentelevää toimintaterapeuttia. Tapaamisessa kerrottiin käyttökokeilun tarkoituksesta ja siihen liittyvistä käytännön asioista, kuten aikataulusta, sekä jaettiin kokeiluun osallistuville terapeuteille käännökset. Tapaamisessa tuotiin esiin, että terapeuttien toivotaan kiinnittävän huomiota erityisesti haastattelurunkojen kysymysten asettelun toimivuuteen ja kieliasuun koko käännöksen osalta. Lisäksi toiveena oli saada kommentteja siitä, onko pisteytystasot koettu toimiviksi ja ovatko yhteenveto- ja yleiskatsauslomakkeet kokeilijoiden mielestä ylipäättään käyttökelpoiset.

Tapaamisessa ei ollut paikalla mielialahäiriölinjan toimintaterapeutteja, koska kyseessä oli akuuttilinjan oma tapaaminen. Kaisa Honka lupasi toimittaa käännökset niille mielialahäiriölinjan toimintaterapeuteille, jotka olivat halukkaita osallistumaan käyttökokeiluun. Käännösten mukaan oli kaikkia käyttökokeiluun osallistuvia varten liitetty saatekirje (liite 1), jossa kerrottiin käyttökokeiluun liittyvistä käytännön asioista ja ohjattiin kiinnittämään

käännöksessä huomiota aiemmin mainittuihin kohtiin. Näin varmistettiin, että kaikki käyttökokeiluun osallistuvat olivat saaneet saman ohjeistuksen. Kaikkia käyttökokeiluun osallistuvia pyydettiin myös allekirjoittamaan kirjallinen suostumus, jossa luvattiin huolehtia siitä, että alustavat käännökset eivät leviä ulkopuolisten käyttöön, että niitä saadaan käyttää vain käyttökokeilun ajan ja että kaikki käyttöön saadut dokumentit palautetaan kokeilun päätyttyä. Tämä oli tärkeää siksi, että terapeutit saivat käyttökokeilun ajaksi käyttöönsä keskeneräiset käännösversiot, jotka eivät vielä soveltuneet käytettäväksi arviointityössä.

lina Poso ja Anna Bayoudh (2015) sekä Suvi Hyökki ja Tiia Tynkkynen (2014) ovat opinnäytetöissään päätyneet keräämään käyttökokeilun tulokset kirjallisen kyselyn avulla. Poso ja Bayoudh (2015: 21) perustelevat kyselyn käyttöä työssään toimintaterapeuttien rajallisilla resursseilla ja opinnäytetyön aikataulullisilla syillä. Tässä työssä harkittiin myös aluksi kyselyä, mutta päädyttiin keräämään kommentit suoraan paperisiin raakakäännöksiin tekstin joukkoon. Tämä katsottiin parhaaksi vaihtoehdoksi, koska kokeiltava käännös oli laajempi kuin edellä mainituissa opinnäytetöissä ja näin ollen kyselystä olisi myös tullut liian pitkä. Kysely ei olisi ollut tässä työssä käyttäjätavallinen valinta ja olisi vienyt toimintaterapeuttien resursseja enemmän kuin säästännyt. Toinen syy oli se, että kun käännökset kerättiin pois konkreettisesti käyttökokeilun jälkeen, voitiin olla varmempia, että niitä ei vahingossa jäänyt kenenkään haltuun.

Käyttökokeilun lopetus ja tulosten kerääminen tapahtui 7.10.2016 eli noin viisi kuukautta kokeilun käynnistämisen jälkeen. Alkuperäisen opinnäytetyösuunnitelman mukaan käyttökokeiluun osallistuneiden toimintaterapeuttien oli tarkoitus toimittaa kommentoidut käännösversiot Kaisa Hongalle 15.9 mennessä, josta ne oli määrä hakea. Toimintaterapeuttien toiveesta järjestettiin kuitenkin keskustelutilaisuus 7.10.2016. He olivat järjestäneet vastaavanlaisen tilaisuuden liittyen toiseen samankaltaiseen projektiin ja pitäneet sitä antoisana. Myös tämän opinnäytetyön näkökulmasta keskustelutilaisuus koettiin hyvänä lisänä ja mahdollisuutena saada suullisia kommentteja kirjallisten kommenttien tueksi.

Keskustelutilaisuus järjestettiin Psykiatriakeskuksen tiloissa. Paikalla olivat vastaavan toimintaterapeutin Kaisa Hongan lisäksi viisi muuta käyttökokeiluun osallistunutta toimintaterapeuttia sekä toimintaterapian lehtori Jennie Nyman Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Ennen tilaisuuden alkamista osallistujien kanssa sovittiin, että tilaisuus voidaan

nauhoittaa. Keskustelutilaisuudessa käytiin läpi koko raakakäännös, sisältäen haastattelun osiot, osa-alueet, pisteytysasteikot, haastattelurungot 1 ja 2 sekä pisteytys-, yhteenveto- ja yleiskatsauslomake. Vaikka tähän opinnäytetyöhön kuului vain toinen haastattelurungoista sekä pisteytys-, yhteenveto- ja yleiskatsauslomake, käyttökokeilussa toimintaterapeutit olivat kokeilleet koko raakakäännöstä.

Alkuperäiseen opinnäytetyösuunnitelmaan ei sisältynyt keskustelutilaisuutta käyttökokeilun päättämävaiheessa. Käytäntö osoitti kuitenkin, että sellaisen järjestäminen oli kannattavaa. Tilaisuus mahdollisti sen, että kirjallisten kommenttien lisäksi ja tueksi saatiin suullisia kommentteja. Tämä auttoi luomaan todellisen ymmärryksen kommentteista, koska niistä oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä. Se, että tilaisuudessa syntyi keskustelua raakakäännöksen joistakin kohdista auttoi myös havaitsemaan, jos jostakin käännöksen kohdasta oli useammalla osallistujalla sama näkemys. Tämä antoi vahvan viestin siitä, että kyseistä kohtaa on tärkeää työstää käännösprosessin seuraavassa vaiheessa. Toimintaterapeutit toivat keskustelutilaisuudessa esiin myös käytännön esimerkkejä siitä, minkälaisessa tilanteessa raakakäännöksen jokin kohta toimisi tai ei toimisi. Konkreettisten esimerkkien kuuleminen oli hyödyllistä käännösprosessin jatkoa ajatellen. Se teki kuitenkin myös näkyväksi sen, että käyttökokeilu toteutettiin rajatussa ympäristössä, jossa arviointimenetelmää käytetään tietynlaisessa kontekstissa. On tärkeää tiedostaa, että kun käyttökokeilu toteutetaan tietynlaisessa rajatussa ympäristössä, sen tulokset eivät luultavasti edusta arviointimenetelmän kaikkien mahdollisten käyttäjien näkemystä. Ilman keskustelutilaisuutta keskustelun avulla syntynyt syvempi ymmärrys olisi jäänyt puuttumaan.

Käyttökokeilun lopetuksen ja tulosten keräämisen jälkeen seurasi käyttökokeilun tulosten purkaminen ja raportointi. Käyttökokeilun päätyttyä palautui kahdeksan kommentoitua raakakäännöstä. Yhdessä palautetuista raakakäännöksistä ei ollut kirjallisia kommentteja haastattelurunkoon 2 liittyen, mutta keskustelutilaisuudessa toimintaterapeutti oli antanut tästä kommentteja. Osa käyttökokeiluun osallistuneista ei ollut pystynyt käyttämään raakakäännöstä työssään, joten he olivat kommentoineet käännöksiä oman ammatillisen harkintansa pohjalta sekä vertaillen niitä WRI:n edelliseen suomenkieliseen versioon. Alkuperäinen toive oli ollut, että raakakäännöksiä ei vertailtaisiin WRI: edelliseen suomenkieliseen versioon, mutta kaikki kommentit olivat arvostettuja ja tervetulleita.

Tulosten purkaminen ja raportointi tapahtuivat samassa vaiheessa. Tämän opinnäytetyön osuus loppui käyttökokeilun kommenttien raportointiin, eikä niistä ollut opinnäytetyön puitteissa tarkoitus enää muokata käännöksiä. Tulosten purkamisvaiheessa käytiin läpi jokainen kommentoitu raakakäännös kohta kohdalta. Kommentit lisättiin Google Drive -pilvipalveluun tallennettuihin raakakäännöksiin, jonne toimintaterapian lehtori Jennie Nymanilla oli pääsy. Kommenteista kerättiin ensin kirjalliset kommentit ja sen jälkeen kuunneltiin nauhoite, jonka perusteella kommentteja lisättiin ja täsmennettiin.

Käyttökokeilun tuloksena syntyneet kommentit ja muutosehdotukset painottuivat molempiin haastattelurunkoihin. Tämän lisäksi syntyi kommentteja käytettävyyteen, esimerkiksi lomakkeiden luettavuuteen ja muutoseikkoihin liittyen. Kommenttien koostamisessa ja eteenpäin siirtämisessä Jennie Nymanille ei tehty rajausta, vaan kaikki kommentit kirjattiin ylös. Kommentit liittyivät esimerkiksi sanavalintoihin ja ilmauksiin, haastattelukysymysten lausemuotoon ja ymmärrettävyyteen sekä haastattelukysymysten järjestykseen. Lisäksi esiin nostettiin raakakäännöksestä sellaisia kohtia, jotka ovat luultavasti ruotsin kielelle ominaisia, mutta kaipaavat muokkaamista suomen kielelle käännettäessä.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tehtävänä oli laatia Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelmalle raakakäännös WRI-S 4.0:n haastattelurunko 2:sta sekä pisteytys-, yhteenvedo- ja yleiskatsauslomakkeesta. Toisena tehtävänä oli toteuttaa käyttökokeilu, jossa edellä mainitut osiot, sekä haastattelun osa-alueiden, niihin kuuluvien osioiden ja haastattelurunko 1:n raakakäännökset annetaan kokeiltaviksi työelämän yhteistyökumppanille ja raportoida käyttökokeilun tulokset Metropolia Ammattikorkeakoululle. Opinnäytetyössä tehtävään raakakäännökseen sisältyi siis haastattelurunko 2 ja kolme lomaketta, mutta käyttökokeilussa annettiin kokeiltavaksi koko raakakäännetty alue sisältäen myös haastatteluun kuuluvat osa-alueet, osiot ja haastattelurunko 1:n.

Käyttökokeilun tulosten raportointi rajoittui opinnäytetyön osalta myös vain siihen kuuluneisiin osioihin. Opinnäytetyö sisältyi Metropolia Ammattikorkeakoulun hankkeeseen, jossa WRI:stä työstettiin uutta suomenkielistä versiota. Raakakäännös koko WRI-S 4.0:sta ja käyttökokeilun toteuttaminen olisi ollut opinnäytetyöksi työmäärältään liian suuri, joten sitä rajattiin. Rajaamisesta päätettiin yhdessä toimintaterapian lehtori Jennie Nymanin kanssa, joka oli WRI-S 4.0:n käännöshankkeessa mukana Metropolia Ammattikorkeakoulun puolelta.

7.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyölle asetetut kaksi tavoitetta pystyttiin saavuttamaan. Esiin nousi kuitenkin asioita, joita on hyvä nostaa esiin tässä vaiheessa. Yhtenä haasteena opinnäytetyöprosessissa oli hahmottaa sekä itselleen että lukijalle työn rakenne. Prosessin alussa oli selvää, että työ on toiminnallinen opinnäytetyö, mutta sisältääkö se tutkimuksellista osuutta? Vaikka Vilkan ja Airaksisen (2003: 9-10; 56–57) mukaan toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu jokin konkreettinen lopputulos, siinä ei aina voida unohtaa selvityksen tekemistä. Ammattikulttuureissa on paljon tietoa ja taitoa, jota ei aina tavoiteta ilman selvitystä. Toiminnallisissa opinnäytetöissä tutkimuksellinen selvitys liittyy idean tai tuotteen toteutustapaan. Toiminnallisissa opinnäytetöissä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä ja selvityksen tekemistä tulisi harkita, koska sen myötä työmäärä saattaa kasvaa liian suureksi. Lopullinen työn toteutustapa on perusteltu kompromissi omien resurssien, toimeksiantajan toiveiden, kohderyhmän tarpeiden ja oppilaitoksen

opinnäytetöitä koskevien vaatimusten välillä. Tässä työssä päädyttiin siihen, että toiminnallista osuutta edustaa konkreettinen käännöstyö ja tutkimuksellista selvitystä edustaa käyttökokeilun puitteissa toteutettu kommenttien kerääminen.

Vilkan ja Airaksisen (2003: 63) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva selvityksen toteuttamisessa silloin, kun tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Toiminnallisissa opinnäytetöissä laadullinen tutkimusmenetelmä on hyvä esimerkiksi tilanteissa, joissa on tavoitteena toteuttaa kohderyhmä näkemyksiin nojautuva idea. Kysymykset muotoillaan alkavaksi sanoilla mitä, miten ja miksi ja aineiston keräämisen keinona toimii joko yksilö- tai ryhmähaastattelu. Tämän työn käyttökokeilussa noudatettiin laadullista tutkimusmenetelmää, vaikka se ei sellaisesta aivan kouluesimerkki olekaan. Käyttökokeilussa pyrittiin saamaan raakakäännöksen käytettävyydestä laadullista tietoa. Käyttökokeilun kysymyksiä ei oltu asetettu kysymysmuotoon, mutta jos olisi, ne olisi voineet olla esimerkiksi ”onko haastattelurunkojen kysymysten asettelu toimiva?” tai ”ovatko lomakkeet käyttökelpoisia?”.

Kaiken tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi arvioida jollakin tavalla. Laadullisissa tutkimuksissa luotettavuutta parantaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus koskee kaikkia tutkimuksen vaiheita, kuten aineiston tuottamisen olosuhteita. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2000: 214.) Tässä työssä luotettavuutta on pyritty kehittämään kuvailemalla tarkasti toiminnallisen osuuden vaiheita.

Konkreettisen käännöstyön haaste oli löytää suomenkielinen ilmaus, joka säilyttää alkuperäisen idean ja edustaa teoreettista taustaansa. Tässä työvaiheessa korostui arviointimenetelmä taustateoria tunteminen ja muissa lähteissä aiemmin käännettyjen ilmausten tutkiminen. Kuten alaluvussa 6.2 todetaan, tärkeää oli myös tuntea hyvin konteksti, johon käännettävä kohta kuuluu.

Käyttökokeilussa selvisi asioita, joita voisi tehdä toisin, jos prosessin aloittaisi nyt alusta. Toimintaterapeuttien kanssa käydyssä keskustelussa tuli esiin, että he olisivat kaivanneet alkuperäistä manuaalia käännösten rinnalle. Raakakäännökset oli annettu kokeiltaviksi ilman käyttöohjeistusta, koska heidän tiedettiin käyttäneen aiempaa WRI:tä. Ohjeistus olisi voinut kuitenkin olla tarpeen, sillä WRI-S 4.0 esimerkiksi sisältää yhden kokonaan uuden osion eli haastattelurunko 2:n. Toinen käyttökokeiluun liittyvä seikka oli, että osallistujilta olisi voinut olla hyvä pyytää tietoa siitä, ovatko he kokeilleet raakakäännöstä

asiakkaiden kanssa ja kuinka monta kertaa, vai perustavatko he kommenttinsa enemmän ammatilliseen harkintaansa. Samassa yhteydessä olisi voinut pyytää tiedon siitä, millä osastolla vastaaja työskentelee. Koska osa vastauksista palautettiin kirjekuoreissa ilman saatetta, jäi epäselväksi mistä käyttöympäristöstä vastaus on peräisin. Näin olisi saanut tarkempaa tietoa kommenttien purkuvaiheessa siitä, mihin kommentit perustuvat ja millä osastolla haastattelua on käytetty. Toimintaterapeutit toivat keskustelutilaisuudessa myös esiin, että käyttökokeilun ajankohta oli haastava sen vuoksi, että kesäaikaan tutkittavia on vähemmän.

Käyttökokeilusta yleensä voidaan todeta, että sen onnistumiseen vaikutti suuresti työelämäkumppanin sitoutuneisuus ja vaivannäkö. Ilman käyttökokeiluun osallistuneiden toimintaterapeuttien panosta opinnäytetyön merkitys olisi jäänyt pieneksi. Käyttökokeilusta saatiin takaisin kahdeksan kommentoitua raakakäännöstä. Tämä määrä oli odotettavissa ja se katsottiin riittäväksi. Kommenttien hyödynnettävyys oli myös hyvä ja keskustelutilaisuus koettiin puolin ja toisin hyödylliseksi lisäksi.

Tämän kaltainen opinnäytetyö sisältää monta vaihetta. Kuten myös Anna Bayoudh ja Iina Poso toteavat opinnäytetyönsä (2015: 28) loppuvaiheilla, se edellyttää kykyä pitkäjänteiseen prosessityöskentelyyn. Työmäärältään tämän kaltainen opinnäytetyö on melko suuri; sisältyyhän siihen teoriaosuus, toiminnallinen osuus ja pienimuotoinen tutkimuksellinen selvitys sekä käytännön järjestelyjä ja yhteydenpitoa yhteistyökumppaneiden kanssa. Voisi olla suositeltavaa, että prosessia jakaisi kahdelle opiskelijalle, mutta tämän työn kohdalla se ei käytännön syistä ollut mahdollista.

7.2 Työn merkitys

Opinnäytetyön tehtävät eli WRI-S 4.0:n osittaisen raakakäännöksen laatiminen ja käyttökokeilu määräytyivät työn tilaajan, Metropolia Ammattikorkeakoulun toiveesta. Tämän vuoksi työllä on suurin merkitys työn tilaajalle, jolle käyttökokeilun tuloksena saadut kommentit välitettiin. Kommentit jäävät Metropolia Ammattikorkeakoulun haltuun, jossa niitä voidaan hyödyntää WRI-S 4.0:n käännösprosessin tulevaisissa vaiheissa.

Opinnäytetyö toimii myös raakakäännösprosessin kuvauksena. Tulevaisuudessa opiskelijat, jotka suunnittelevat opinnäytetyötä samanlaisesta aiheesta, voivat tutustua tähän prosessiin. Työssä on pyritty etsimään perusteluja valinnoille, kuvaamaan kaikkia vaiheita tarkasti ja nostamaan lopuksi esiin ilmenneitä haasteita. Tuleville opinnäytetyön

tekijöille tämä työ voi toimia yhtenä esimerkkinä raakakäännöksen laatimisesta ja käyttökokeilun toteuttamisesta.

Yhdessä oppimista ei ole tämän työn puitteissa tutkittu, mutta se voi olla hyödyllistä nostaa esiin työn merkitystä arvioidessa. Raili Gothóni, Jari Helminen ja Risto Siren (2005: 127, 129) kirjoittavat yhteistyöstä ja oppimisesta teoksessa *Hankkeesta julkaisuksi*. He käyttävät esimerkkinä erästä ammattikorkeakoulun hanketta, joka toteutettiin yhteistyössä opiskelijoiden, opettajien ja työelämä kanssa. Heidän yhteinen kokemuksensa oli, että tutkimus- ja kehittämisprojekteissa oppiminen on yhteisöllistä ja moniäänistä. Tämä työ on luonteeltaan saman kaltainen hanke, jossa opiskelijan, ammattikorkeakoulun ja työelämän kanssa yhdessä luodaan uutta tietoa ja opitaan. Käyttökokeilun jälkeen pidetyssä keskustelutilaisuudessa toimintaterapeutit kertoivat sen olleen antoisa myös heidän näkökulmastaan, sillä he olivat pohtineet WRI:tä syvällisemmin.

7.3 Jatkokehitysehdotukset

Tämän opinnäytetyön jälkeen WRI-FI:n kehitystyö etenee Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö rajattiin raakakäännökseen ja sen käytettävyyden kokeiluun. Käyttökokeilussa pääpaino oli kielellisessä asussa, kuten haastattelurungon kysymysten asettelun toimivuudessa ja kieliasussa. Käytettävyyden arviointi rajattiin ulkopuolelle, mutta siitä syntyikin toimintaterapeuttien keskuudessa runsaasti kommentteja. Jatkossa WRI-FI:n kehittämisessä voisi tutkia käytettävyyttä. Käytettävyyteen liittyy esimerkiksi se, miten helppoa haastattelijan on käyttää pisteytyslomaketta ja selata arviointiasteikkoja. Keskustelutilaisuudessa käyttökokeiluun osallistuneet toimintaterapeutit ilmaisivat, että käytettävyys ei ollut hyvä sellaisessa asussa, missä heille annettiin raakakäännökset. Yksi terapeuteista oli myös huomannut, että haastattelurunko 2:n käytettäessä tietyissä kohdissa oli vaikeaa löytää sopivaa määritelmää pisteytysasteikoista. Tämän vuoksi erityisesti haastattelurunko 2:n yhteensopivuutta pisteytysasteikoiden kanssa voisi olla hyvä tutkia.

Toinen asia, jota WRI-FI:n jatkokehittämisessä voisi harkita, on asiakasesimerkin luominen. Näin käytettävyyteen saisi konkreettisuutta. Tämän työn ollessa loppuvaiheilla onkin tullut ilmi, että kaksi opiskelijakollegaa ovat suunnitelleet asiakasesimerkin laatimista opinnäytetyönään.

Lähteet

- Aarnio-Salmi, Kirsi – Honka, Kaisa – Tuisku, Katinka 2013. Taideterapeuttinen kuva-haastattelu osana työkyvynarviointia. Suomen Taideterapiayhdistys ry:n jäsenjulkaisu.
- Aro, Timo 2006. Työkyvyttömyyden ja työkyvyttömyysuhan arviointi. Teoksessa Antti-Poika, Mari – Husman, Kaj – Martimo, Kari-Pekka (toim.): Työterveyshuolto. Helsinki: Duodecim. 213–218.
- Bayoudh, Anna – Poso, Iina 2015. The Short Child Occupational Profile -arviointimenetelmä: Vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen ja vanhemmille suunnattujen haastattelusioiden suomennostyo ja käyttökokeilu. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
- Ekbladh, Elin – Haglund, Lena 2012. WRI-S Version 4. Översättning och bearbetning av: The Worker Role Interview. Linköping, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier.
- Hautala, Tiina – Hämäläinen, Tuula – Mäkelä, Leila – Rusi-Pyykönen, Mari (toim.) 2011. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. 1. painos. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Honka, Kaisa 2016. Vastaava toimintaterapeutti. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) Helsingin yliopistollisen keskussairaalan (HYKS) Psykiatria. Helsinki. Sähköinen tiedonanto.
- Honka, Kaisa – Julin, Tuuli 2002. Työkyvynarvioinnista Lapinlahden sairaalassa. Toimintaterapeutti (5). 3–5.
- Hyökki, Suvi - Tynkkynen, Tiia 2014. Arviointimenetelmän käänösprosessin kuvaus : - esimerkkinä SCOPE 2.2. vanhempien haastattelurungon suomentaminen. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma
- Kanelisto, Katja – Juntunen, Kristiina – Salminen, Anna-Liisa 2012. Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön. Suomen Toimintaterapeuttilitto ry:n jäsenlehti 31 (2). 3–6.
- Kauranen, Jenni – Kiviniemi, Anna 2014. Residential Environment Impact Survey (REIS) –arviointivälineen suomennosten päivittäminen REIS versiota 3.0 vastaavaksi. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.
- Kielhofner, Gary 2008. Model of Human Occupation. Theory and application. Fourth Edition. Philadelphia: Lippincott, Williams & Wilkins.
- Kivekäs, Jukka – Rissanen, Paavo 2004. Työkyvyn ja sen arvioinnin muuttuminen. Teoksessa Aro, Timo – Huunaan-Seppälä, Antti – Kivekäs, Jukka – Tola, Sakari – Tors-tila, Ilkka (toim.): Vakuutuslääketiede. Helsinki: Duodecim. 65–76.
- Nyman, Jennie 2016. Using the WRI-FI in combination with a technical innovation as a preventive intervention to enhance well-being at work. Projektisuunnitelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Lund, Karina – Gregresen Oestergaard, Lisa – Maribo, Thomas 2013. Danish translation and adaptation of Loewenstein Occupational Therapy Cognitive Assessment 2nd Edition (LOTCA-II). *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 20: 302–305.

McFadden, Sara – MacDonald, Amy – Fogarty, Alanna – Le, Suzanne – Merritt, Brenda K. 2010. Vocational assessment: a review of the literature from an occupational-based perspective. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. (17). 43–48.

Gould, Raija – Ilmarinen, Juhani – Järvisalo, Jorma – Koskinen, Seppo (toim.) 2006. Työkyvyn ulottuvuudet. *Terveys 2000 – tutkimuksen tuloksia*. Helsinki: Eläketurvakeskus.

Désiron, Huguette – de Rijk, Angelique – Van Hoof, Elke – Donceel, Peter 2011. Occupational therapy and return to work: a systematic literature review. *BMC Public Health* (11). 1–14.

Kerätär, Raija – Taanila, Anja, Härkäpää, Kristiina – Ala-Mursula, Leena 2014. Sairauslähtöisestä työ- ja toimintakyvyn arvioinnista monialaiseen arviointimalliin. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 130 (5). 495–502.

Järvikoski, Aila – Härkäpää, Kristiina 2011. *Kuntoutuksen perusteet*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Velozo, Craig – Kielhofner, Gary – Fisher, Gail 1998. Työroolia arvioiva haastattelu (WRI). Käsikirja. Forsman, Bertta – Ihander, Jarmo – Kaunola, Riitta – Konkola, Riitta – Lintula, Leila – Mikkolainen, Marina – Sulopuisto, Riitta (suom.). Helsinki: Psykologien kustannus Oy.

Petersen, Kirsten – Bente, Hartvig 2008. A Process for Translating and Validating Modern of Human Occupation Assessments in the Danish Context. *Occupational Therapy in Health Care* 22 (2-3). 139–149.

Rissanen, Paavo – Wikström, Juhani 2004. Kuntoutuksen sekä työ- ja toimintakyvyn käsitteet lääkärin työssä. Teoksessa Aro, Timo – Huunaan-Seppälä, Antti – Kivekäs, Jukka – Tola, Sakari – Torstila, Ilkka. (toim.): *Vakuutuslääketiede*. Helsinki: Duodecim. 77–88.

Tengland, Per-Anders 2011. The Concept of Work Ability. *The Journal of Occupational Rehabilitation* (21). 275–285.

Vilkkä, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yngve, Moa – Ekbladh Elin 2015. Clinical utility of the worker role interview: a survey study among Swedish users. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. Early Online, 1–8.

Saatekirje käyttökokeiluun osallistuville

Hei,

Kiitos osallistumisesta WRI-FI:n alustavan käännöksen käyttökokeiluun!

Käyttökokeilu on osa projektia, jossa WRI:stä työstetään uutta suomenkielistä versiota Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Käyttökokeilun tulokset jäävät Metropolia Ammattikorkeakoulun haltuun, jossa niitä voidaan hyödyntää uuden WRI:n työstämiseen. Prosessissa on mukana toimintaterapeuttiopiskelija Sylvia Rekola, joka tekee aiheesta opinäytetyötä.

Oheisesta kirjekuoresta löytyvät käännökset haastattelun osa-alueista, niihin kuuluvista osioista, pisteytystasoista, haastattelurunko 1:stä ja 2:sta sekä pisteytys-, yhteenveto- ja yleiskatsauslomakkeista. Toivomme teidän kokeilevan oheisia käännösversioita työsänne ja antavan niistä kommentteja. Pyydämme kiinnittämään huomiota erityisesti haastattelurunkojen kysymysten asettelun toimivuuteen sekä kieliasuun koko käännöksen osalta. Lisäksi olemme kiinnostuneita siitä, ovatko pisteytystasot mielestänne toimivat ja onko yhteenveto- ja yleiskatsauslomake koettu käyttökelpoisiksi. Kommentteja voitte kirjoittaa suoraan lomakkeeseen. Käyttökokeilu päättyy 15.9. minkä jälkeen pyydämme palauttamaan kaikki edellä mainitut lomakkeet kommentteineen erikseen sovitulla tavalla (joko postitus tai nouto).

Kirjekuoresta löytyy myös suostumus-lomake kahtena kappaleena. Pyydämme allekirjoittamaan molemmat ja palauttamaan toisen postitse Jennie Nymanille alla olevaan osoitteeseen:

Jennie Nyman
Toimintaterapian koulutusohjelma
Metropolia Ammattikorkeakoulu
PL XXXX, XXXXX Metropolia

Ystävällisin terveisin,

Sylvia Rekola